

**THE DEVELOPMENT AND STATE OF THE ART OF
ADULT LEARNING AND EDUCATION**

National Report of Slovak Republic

by

Ministry of Education of the Slovak Republic

March 2008

Hilda Dudáková

Dušan Kulich

**NÁRODNÁ SPRÁVA O VÝVOJI A STAVE
UČENIA A VZDELÁVANIA DOSPELÝCH V
SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

1997 - 2007

Všeobecné východiská

Slovenská republika po roku 1989 prešla významnými politickými, ekonomickými a sociálnymi zmenami, ktorých vyvrcholením bol vstup Slovenskej republiky do Európskej únie 1. 5. 2004. Slovenská republika je členom aj ďalších medzinárodných organizácií, akými sú: NATO, OSN, UNESCO, OECD, OBSE, CERN, WHO, INTERPOL a iné.

Rozloha Slovenskej republiky je 49 035 km².

Počet obyvateľov podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky k 31.12. 2006 bol 5 393 637 z toho žien 2 775 353, pričom priemerná hustota obyvateľstva bola 109,8 obyvateľov na km².

Organizačná štruktúra a územnosprávne usporiadanie územia Slovenskej republiky je určené viacerými zákonmi. Zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákonom č. 517/1990 Zb. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky sa definovalo postavenie obcí ako samosprávnych celkov, ktoré platí dodnes. Podľa zákona č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky bolo územie Slovenskej republiky rozdelené na 8 krajov a 79 okresov. V členení podľa týchto celkov sa vykonávala miestna štátna správa.

Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) ustanovil 8 samosprávnych krajov (vyšších územných celkov) ako ďalšiu úroveň samosprávnych celkov. Na tieto samosprávne celky a na obce postupne v rokoch 2002 – 2004 prešla podstatná časť pôsobnosti miestnej štátnej správy zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.

K 1.1.2004 sa viacerými zákonmi uskutočnili rozsiahle zmeny usporiadania a organizácie miestnej štátnej správy. Dôvodom bol presun viac ako 400 kompetencií zo štátnej správy na obce a vyššie územné celky a zámer zvýšiť efektívnosť a kvalitu riadenia v štátnej správe.

Podľa klasifikačného systému štatistických územných jednotiek zavedených Eurostatom sa vyčlenili tri regionálne a dve lokálne úrovne. Celé územie Slovenskej republiky je definované ako jednotka NUTS 1, regióny NUTS 2 sú tvorené dvomi až tromi jednotkami NUTS 3. Jednotkami NUTS 3 sú jednotlivé kraje. Lokálnymi úrovňami sú LAU 1, ktorú tvoria okresy a LAU 2, ktorú tvoria obce.

Tabuľka č.: 1 Platná územná systemizácia Slovenskej republiky v zmysle uznesenia vlády SR č. 157/2002 z 20. februára 2002:

Jednotka	Počet územných celkov	Územný celok/celky
NUTS 1	1	Slovensko
NUTS 2	4	Bratislavský kraj Západné Slovensko Stredné Slovensko

		Výchovné Slovensko
NUTS 3	8	Bratislavský kraj Trnavský kraj Nitriansky kraj Trenčiansky kraj Banskobystrický kraj Žilinský kraj Košický kraj Prešovský kraj

Makroekonomický vývoj

Slovenská ekonomia je všeobecne považovaná za fungujúcu trhovú ekonomiku. Dynamika rastu HDP patrila v posledných rokoch medzi najvyššie v rámci EU 25. Vstup do Európskej únie a prílev zahraničných investorov sa podpísali pod zvyšovanie rastu HDP.

Tabuľka č. 2: Hrubý domáci produkt

Ukazovateľ	1997	1998	1999	2000	2001
HDP (mld.SK) v bežných cenách	708 617	775 002	835 721	930 172	989 297
HDP (mld.SK) v stálych cenách	636 089	661 292	670 011	700 788	707 348

Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2002, tab. II.1-1.

Ukazovateľ	2002	2003	2004	2005	2006
HDP (mld.SK) v bežných cenách	1 108 117	1 222 483	1 361 683	1 485 301	1 659 573
HDP (mld.SK) v stálych cenách	1 066 943	1 160 921	1 286 156	1 451 077	1 612 092

Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2007, tab.11-1

Demografický vývoj

Demografický vývoj vymedzuje základný rámec pre rozvoj a podporu ľudských zdrojov. Populácia, jej skladba a základné trendy na jednej strane určuje hranice výkonnosti krajiny, kým na strane druhej majú priamu väzbu na vývoj potenciálnej pracovnej sily (produktívny vek). Pre populačný vývoj Slovenskej republiky bol charakteristický dlhodobý pokles

sobášnosti, pôrodnosti a plodnosti. Tento trend v nadväznosti na neuspokojivý vývoj úmrtnosti mal za následok postupné znižovanie prirodzeného prírastku až do tej miery, že v rokoch 2001-2003 došlo v Slovenskej republike k úbytku obyvateľov z prirodzeného pohybu, keď počet živonarodených detí bol nižší ako počet zomretých osôb. Z pohľadu reprodukcie obyvateľov je najvýznamnejšia skutočnosť, že v roku 2004 sa potvrdil trend zvyšovania pôrodnosti a plodnosti z roku 2003, keď medziročne počet živonarodených detí bol vyšší o viac ako 2 tisíc. K zmene populačného trendu došlo aj vo vývoji prirodzeného prírastku, keď po trojročnom úbytku obyvateľov z prirodzeného pohybu v rokoch 2001 až 2003 zaznamenala Slovenská republika v roku 2004 opäť prirodzený prírastok obyvateľov.

Tabuľka č.3: Kľúčové ukazovatele demografického vývoja (absolútne údaje)

ukazovateľ	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Obyvateľstvo k 31.12.	5 387 650	5 393 382	5 398 657	5 402 547	5 378 951	5 379 161	5 380 053	5 384 822	5 389 180	5 393 637
v tom: muži	2 622 005	2 623 692	2 625 126	2 626 061	2 611 921	2 611 306	2 611 124	2 613 490	2 615 872	2 618 284
Ženy	2 765 645	2 769 690	2 773 531	2 776 486	2 767 030	2 767 855	2 768 929	2 771 332	2 773 308	2 775 353
Obyvateľstvo –stredný stav	5 383 233	5 390 866	5 395 324	5 400 679	5 379 780	5 378 809	5 378 950	5 382 574	5 387 285	5 391 184
z toho ženy	2 762 904	2 767 780	2 771 244	2 774 988	2 767 096	2 767 357	2 768 078	2 770 261	2 772 373	2 774 260
Sobáše	27 955	27 494	27 340	25 903	23 795	25 062	26 002	27 885	26 149	25 939
Rozvody	9 138	9 312	9 664	9 273	9 817	10 960	10 716	10 889	11 553	12 716
Živonarodení	59 111	57 582	56 223	55 151	51 136	50 841	51 713	53 747	54 430	53 904
Zomretí	52 124	53 156	52 402	52 724	51 980	51 532	52 230	51 852	53 475	53 301
Prirodzený prírastok	6 987	4 426	3 821	2 427	- 844	- 691	- 517	1 895	955	603
Saldo sťahovania	1 731	1 306	1 454	1 463	1 012	901	1 409	2 874	3 403	3 854
Celkový prírastok	8 718	5 732	5 275	3 890	168	210	892	4 769	4 358	4 457

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Vekovú štruktúru obyvateľstva Slovenskej republiky môžeme charakterizovať ako nerovnomernú a starnúcu. Pri relatívne stabilnej úrovni úmrtnosti a nevýraznej zahraničnej migrácii, ovplyvňuje vekovú štruktúru hlavne vývoj pôrodnosti. Populačnú situáciu charakterizuje i nízka stredná dĺžka života a jej pomalý rast. Prehlbujú sa aj výrazné rozdiely medzi priemernou dĺžkou života mužskej a ženskej populácie, kde sa ženy dožívajú vyššieho veku (takmer o 8 rokov).

Tabuľka č.4: Štruktúra obyvateľstva podľa základných vekových skupín a pohlavia

Štruktúra obyvateľstva podľa základných vekových skupín a pohlavia (v%)					
	1999	2000	2001	2002	2003
predproduktívny vek					
Spolu	19,81	19,18	18,72	18,01	17,55
Muži	20,84	20,19	19,72	18,99	18,52
Ženy	18,84	18,23	17,77	17,08	16,64
produktívny vek					
Spolu	62,26	62,75	63,17	63,41	63,77
Muži	66,61	67,17	67,68	68,11	68,66
Ženy	58,14	58,56	58,91	58,96	59,16
postproduktívny vek					
Spolu	17,93	18,07	18,11	18,59	18,67
Muži	12,55	12,64	12,6	12,9	12,82
Ženy	23,02	23,21	23,31	23,96	24,20

obyvateľstvo	5 398 657	5 402 547	5 378 951	5 379 161	5 380 053
z toho: muži	2 625 126	2 626 061	2 611 921	2 611 306	2 611 124
ženy	2 773 531	2 776 486	2 767 030	2 767 855	2 768 929
Priemerný vek, index starnutia a ekonomického zaťaženia					
Priemerný vek (roky) spolu	35,67	35,97	36,16	36,63	36,3
muži	34,1	34,39	34,56	35,02	34,7
ženy	37,16	37,47	37,65	38,15	37,8
index starnutia	90,54	94,38	96,74	103,23	106,37
index ekonomického zaťaženia	60,62	59,37	58,31	57,71	56,81

Zdroj: *Populačný vývoj v Slovenskej republike 2002.*, Štatistický úrad Slovenskej republiky
Populačný vývoj v Slovenskej republike 2002, Infostat, Výskumné demografické centrum

Pokles indexu ekonomického zaťaženia sa spomaľuje a približuje sa jeho zastavenie a rast. Ku koncu roku 2006 bolo v produktívnom veku 3 883,4 tisíc osôb, podiel tejto vekovej skupiny vzrástol oproti roku 2005 o 0,3 bodu a dosiahol 72 %. V období rokov 2001-2006 sa početnosť tejto skupiny obyvateľov zvýšila takmer o 124 tisíc (nárast o 3,3 %), čo je spôsobené tým, že do produktívneho veku prichádzajú ešte stále počtom silnejšie generácie, ako sú generácie odchádzajúce do veku postproduktívneho. K postupným zmenám dochádza i u obyvateľstva v postproduktívnom veku (65+). Ide o trend rastu, ktorý sa pri nezmenených úmrtnostných pomeroch bude zrýchľovať, pretože sa do tejto skupiny postupne začnú presúvať silné povojnové generácie. V roku 2006 tvorila táto veková skupina 11,9%.

Tabuľka č.5: *Veková štruktúra obyvateľstva podľa ekonomických vekových skupín*

Veková skupina	Rok					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet osôb						
0-14	1 006 970	974 991	944 456	918 915	894 308	870 622
15-64	3 759 296	3 787 945	3 815 286	3 839 958	3 862 234	3 883 376
65+	612 685	616 225	620 311	625 949	632 638	639 639
Spolu	5 378 951	5 379 161	5 380 053	5 384 822	5 389 180	5 393 637
štruktúra (%)						
0-14	18,72	18,12	17,55	17,07	16,59	16,14
15-64	69,89	70,42	70,92	71,31	71,67	72,00
65 +	11,39	11,46	11,53	11,62	11,74	11,86

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka č. 6: Obyvateľstvo Slovenskej republiky podľa miesta bydliska (mesto/dedina). Podľa výsledkov sčítania obyvateľov a bytov v roku 2001

Celkový počet obyvateľov SR podľa miesta bydliska (absolútne a v %) v roku 2001			
Slovenská republika	Spolu	V mestách	Na dedine
CELKOM	5 379 455	3 010 162	2 369 293
v %	100	55,96	44,04

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky a vlastné výpočty.

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Podľa oficiálneho sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 obyvatelia Slovenskej republiky sa hlásili k nasledovnej národnosti:

Tabuľka č. 7: Trvale bývajúce obyvateľstvo v Slovenskej republike podľa národnosti na základe výsledkov Sčítania obyvateľov a bytov v roku 2001

Národnosť	trvale bývajúce obyvateľstvo	v %
Slovenská	4 614 854	85,8
Bulharská	1 179	0
Česká	44 620	0,8
Chorvátska	890	0
Maďarská	520 528	9,7
Moravská	2 348	0
Nemecká	5 405	0,1
Poľská	2 602	0
Rómska	89 920	1,7
Rusínska	24 201	0,4
Ruská	1 590	0
Ukrajinská	10 814	0,2
Židovská	218	0
Iná	5 784	0,1
Nezistená	54 502	1
spolu SR	5 379 455	100

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Podľa oficiálneho sčítania v roku 2001 bol oficiálny počet Rómov v Slovenskej republike 89 920, čo predstavuje 1,7 % celkovej populácie. Tento údaj je založený na priznaní sa k etnickej príslušnosti, čím sa Rómovia radia k druhej najväčšej menšine po maďarskej, ktorá s počtom 520 528 tvorí 9,7 % celkovej populácie. Avšak počet ľudí hlásiacich sa k rómskej národnosti nezodpovedá počtu podľa samotného sčítania, nakoľko počet tých, ktorí považujú rómsky jazyk za svoj materinský je väčší ako počet tých, ktorí sa prihlásili k rómskej národnosti.

Kľúčovým zdrojom k odhadnutiu rómskej populácie mimo sčítania je projekt mapovania rómskych komunit, ktorý bol v roku 2003 vykonaný vládou Slovenskej republiky za pomoci sponzorov. Podľa tohto projektu bolo Slovenskej republike okolo 320 000 Rómov, z ktorých približne 280 000 žilo v zoskupeniach, ktoré majoritná spoločnosť nazýva „rómske komunity“. V roku 2002 bolo odhadovaných okolo 40 % Rómov, ktorí žili v segregovaných usadlostiach. Sčítanie taktiež poskytuje obmedzený pohľad na geografickú koncentráciu Rómov. Podľa sčítania, okolo 85,5 % slovenských Rómov žije v troch z ôsmich slovenských

regiónoch – vo východoslovenskom regióne Košíc a Prešova a vo východnej časti stredného Slovenska – v regióne Banskej Bystrice.

Trh práce

Zamestnanosť

Uskutočnené štrukturálne zmeny, realizácia reforiem a nárast v príleve priamych zahraničných investícií, vytvárali základne predpoklady pre rast zamestnanosti Slovenska.

Rok 2001 bol prelomovým rokom, kedy bola prerušená niekoľkoročná tendencia poklesu zamestnanosti v Slovenskej republike. Od uvedeného roku až do roku 2005 bol zaznamenaný každoročne medziročný rast zamestnanosti na úrovni od 0,3 % až 2,1 % s najväčšou dynamikou v rokoch 2001 a 2005. V roku 2005 bol zaznamenaný medziročný rast zamestnanosti na úrovni 2,1 % a v porovnaní s rokom 2003 bola zamestnanosť vyššia v priemere o 51,6 tis. osôb.

Počas obdobia 2003-2005 dochádza k zlepšeniu vzdelanostnej štruktúry pracujúcich. Klesá podiel pracujúcich so základným vzdelaním, resp. bez vzdelania a stredoškolským vzdelaním bez maturity v prospech odborného vzdelania s maturitou ako aj s vysokoškolským vzdelaním. Priemerná úroveň miery zamestnanosti osôb so základným vzdelaním v roku 2005 v Slovenskej republike bola 14 % a s vysokoškolským vzdelaním to bolo až 83,8 %.

V rámci jednotlivých krajov existujú však výraznejšie rozdiely v štruktúre pracujúcich podľa vzdelania. Najvyšší podiel pracujúcich, ktorí mali len základné vzdelanie, resp. boli bez vzdelania z celkového počtu pracujúcich v kraji mal kraj Nitriansky 6,5 % ďalej Žilinský a Trnavský 5,7 % (oproti priemeru 4,6 %). Na druhej strane nadpriemerný podiel vysokoškolsky vzdelaných pracujúcich mali kraje Bratislavský a Banskobystrický.

Uvedené trendy vo vývoji zamestnanosti sa odrazili pozitívne aj vo vývoji celkovej miery zamestnanosti obyvateľov v produktívnom veku (15-64 rokov). V roku 2005 dosahovala priemerná úroveň miery zamestnanosti obyvateľov v produktívnom veku 57,7 %. Z regionálneho pohľadu najvyššiu mieru zamestnanosti si trvalo udržuje Bratislavský kraj. V roku 2005 malo 5 krajov mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 15-64 rokov pod priemerom Slovenskej republiky. Rozdiel medzi krajom s najvyššou a najnižšou úrovňou miery zamestnanosti v roku 2005 bol 20,3 percentuálneho bodu. V porovnaní s rokom 2003 sa tento rozdiel ešte zvýšil o 4,7 percentuálneho bodu.

V roku 2006 počet pracujúcich stúpol na historicky najvyššiu hodnotu. Paradoxom je, že hoci počet pracujúcich je na historickom maxime, miera zamestnanosti nedosahuje maximálne hodnoty. Dôvodom je zvyšujúci sa počet obyvateľov v produktívnom veku.

*Tabuľka č. 8: Porovnanie miery zamestnanosti v EU 25 a v Slovenskej republike (v %)**

Krajina/ rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	62,4	62,8	62,8	62,9	63,3	63,8	64,7
EU 15	63,4	64,0	64,2	64,3	64,7	65,2	66,0
Slovenská republika	56,8	56,8	56,8	57,7	57,0	57,7	59,4

* ide o podiel počtu zamestnaných vo veku 15-64

Zdroj: Eurostat

Vo vývoji zamestnanosti z pohľadu vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva v produktívnom veku prevažuje trend zvyšovania úrovne vzdelania (starší ako 15 rokov).

Tabuľka č. 9: Počet osôb v produktívnom veku podľa vzdelania

Krajina	Úroveň vzdelania podľa ISCED 1997*	Počet osôb v produktívnom veku s určitým vzdelaním v danom roku (v % vyjadrení)					
		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Slovenská republika	0-2	28,40	27,55	27,03	26,90	27,00	26,22
	3-4	63,93	65,09	65,66	65,14	65,38	66,00
	5-6	7,67	8,15	8,23	9,00	9,99	11,00

* ISCED 0 – 2 predstavuje predškolskú výchovu, 1. a 2. stupeň základných škôl a nižšie ročníky viacročných gymnázií;

ISCED 3 – 4 predstavuje stredné odborné školy a školy s maturitou ako aj pomaturitné vzdelávanie;

ISCED 5 – 6 predstavuje vysokoškolské vzdelanie, vyššie pomaturitné odborné vzdelanie, špecializačné štúdium a doktorandské štúdium

Zdroj: Eurostat

Nezamestnanosť

Priaznivý vývoj zamestnanosti po roku 2001 spôsobený najmä prílevom zahraničných investícií a zlepšovaním podnikateľského prostredia, ako aj intenzívnejšia realizácia nástrojov aktívnej politiky trhu práce boli sprevádzané pozitívnymi tendenciami aj v celkovom vývoji nezamestnanosti v Slovenskej republike. Podľa údajov Eurostatu v roku 2006 dosahovala miera nezamestnanosti v Slovenskej republike 13,4%, čo je o 5,9 percentuálneho bodu menej, než bolo v roku 2001.

Tabuľka č. 10: Miera nezamestnanosti v Slovenskej republike a EU (%)

Krajina/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	8,6	8,4	8,7	9,0	9,0	8,7	7,9
EU 15	7,6	7,2	7,5	7,9	8,0	7,9	7,4
Slovenská republika	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4

Zdroj: Eurostat

Napriek pozitívnym ukazovateľom v oblasti vývoja celkovej úrovne nezamestnanosti v Slovenskej republike naďalej pretrvávajú problémy s uplatňovaním sa na trhu práce osôb z marginalizovaných skupín. Podiel osôb s nízkou kvalifikáciou na nezamestnanosti sa neustále zvyšuje a tieto osoby tvoria jadro stále vysokej dlhodobej nezamestnanosti. V roku 2005 tvorili nezamestnané osoby, ktoré mali len základné alebo neúplné stredoškolské vzdelanie (vrátane učňovského vzdelania bez maturity) až 75,5% z celkového počtu nezamestnaných. Špecifická miera nezamestnanosti osôb so základným vzdelaním dosahovala úroveň až 53%.

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Slovenská republika stojí v oblasti vzdelávania pred veľkými výzvami, napr. ako zabezpečiť dostatok kvalifikovanej pracovnej sily v produktívnom veku a úspešne čeliť starnutiu populácie. V súčasnosti má v Slovenskej republike viac ako tretina dospelých

populácie stredoškolské vzdelanie s maturitou (36,0 %) a približne desatina vzdelanie vysokoškolské (9,9 %). Podľa údajov Štatistického úradu má na Slovensku 54,2 % osôb nanajvýš učňovské a stredoškolské vzdelanie bez maturity (vrátane osôb iba so základným vzdelaním a bez vzdelania). U mladých ľudí (veková skupina 25-29 ročných) sú údaje o niečo priaznivejšie – stredoškolské vzdelanie s maturitou má takmer polovica osôb (47,1 %) a vysokoškolské vzdelanie 16,7 % osôb tejto vekovej skupiny.

Tabuľka č. 11: Obyvateľstvo vo veku 15 a viac rokov podľa vzdelania a rodu

Vzdelanie	Spolu		Muži		Ženy	
	Počet (v tis.)	%	Počet (v tis.)	%	Počet (v tis.)	%
Obyvateľstvo 15+ spolu	4494,9	100,00	2157,9	100,00	2337,0	100,0
Bez školského vzdelania	17,2	0,38	8,6	0,40	8,6	0,37
Základné I. stupeň	70,8	1,5	33,0	1,53	37,9	1,62
Základné II. stupeň	984,0	21,89	360,8	16,72	623,2	26,67
Učňovské	1221,0	27,17	735,1	34,07	485,8	20,79
Stredné bez maturity	91,0	2,02	45,9	2,13	45,1	1,93
Učňovské s maturitou	158,1	3,52	96,6	4,48	61,6	2,63
Úplné stredné všeobecné	265,2	5,90	94,8	4,39	170,3	7,29
Úplné stredné odborné	1176,0	26,16	522,8	24,23	653,2	27,95
Vyššie odborné	31,7	0,71	11,2	0,52	20,5	0,88
Vysokoškolské 1. stupňa	24,2	0,54	9,0	0,42	15,2	0,65
Vysokoškolské 2. stupňa	448,8	9,98	234,9	10,88	213,9	9,15
Vysokoškolské 3. stupňa	6,7	0,15	5,1	0,23	1,7	0,07

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Výsledky výberového zisťovania pracovných síl, 4/2006
vlastné prepočty

Vo vzdelanostnej štruktúre dospelaj populácie s ukončeným vzdelávacím procesom v Slovenskej republike prevláda počet osôb so stredným odborným vzdelaním s maturitou a stredné odborné (učňovské) bez maturity. Podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním z celkového počtu obyvateľov je v Slovenskej republike z hľadiska budúceho vývoja a perspektívnych potrieb na kvalifikovanú pracovnú silu stále nízky a môže prispieť k nižšej konkurenčnej sile našej ekonomiky.

Mladých ľudí, ktorí predčasne opúšťajú vzdelávací systém (benchmark EÚ) definuje Eurostat ako percento populácie vo veku 18 až 24 rokov, maximálne s nižším stredným vzdelaním, ktorí sa ďalej nezúčastňujú na žiadnej forme vzdelávania a odbornej prípravy.

Tabuľka č. 12: Celkový počet žiakov, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku

Celkový počet žiakov, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku (v %)				
	Rok			
	2002	2004	2005	2006
EU – 25	16,6	15,6	15,2	15,1
EU – 15	18,7	17,7	17,3	17,0
SR	5,6	7,1	5,8	6,4

Zdroj: Eurostat

Slovenská republika tento benchmark spĺňa nad priemerom EÚ, avšak v porovnaní s rokom 2002 sme zaznamenali klesajúci vývoj pozitívnych tendencií tohto ukazovateľa. Kým v roku 2002 bol počet týchto žiakov v Slovenskej republike len 5,6%, v roku 2005 to bolo už 5,8% a v roku 2006 až 6,4%.

Vzdelávací systém v Slovenskej republike

Povinná školská dochádzka v Slovenskej republike je desaťročná a trvá najdlhšie do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕšil 16 rokov veku. Základná škola má spravidla deväť ročníkov. Desiaty ročník povinnej školskej dochádzky žiaci absolvujú na strednej škole.

Štruktúra vzdelávacieho systému:

Predprimárne vzdelávanie:

Zariadenia pre predškolskú prípravu detí

Primárne vzdelávanie:

Základná škola (I. stupeň - ročníky 1.-4.)

Sekundárne vzdelávanie:

Nižšie sekundárne vzdelávanie

Základná škola (2. stupeň; ročníky 5-9)

Osemročné gymnáziá (prima – kvarta)

Vyššie sekundárne vzdelávanie

Stredné školy (gymnáziá, stredné odborné školy, stredné odborné učilištia)

Terciárne vzdelávanie:

Stredné odborné školy zabezpečujúce pomaturitné vzdelávanie v rozsahu 0,5 až 2 roky (a nadstavbové vzdelávanie v rozsahu 2 až 3 roky)

Vyššie odborné školy v dĺžke trvania štúdia 2 až 3 roky, zamerané na praktické poznatky

Odborné vysoké školy v dĺžke trvania štúdia 2 až 3 roky, zamerané na praktické poznatky

Univerzity, poskytujúce štúdium na bakalárskej, magisterskej, inžinierskej a doktorskej úrovni v širokom rozsahu študijných odborov a doktorandské štúdium

Ďalšie vzdelávanie zahŕňa ďalšie profesijné vzdelávanie, a to nielen na školách a vzdelávacích inštitúciách ale aj v podnikoch, na pracoviskách, ako aj občianske a záujmové vzdelávanie.

Vzdelávanie v školách (základné školy, stredné školy a vysoké školy) patrí do subsystemu *formálneho vzdelávania*. Ďalšie vzdelávanie patrí do subsystemu *neformálneho vzdelávania*. Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike prebieha v oboch subsystemoch vzdelávania.

Vzdelávanie dospelých v oboch subsystemoch vzdelávania je uskutočňované ako organizovaná činnosť cielená na získanie vedomostí, schopností a zručností potrebných pre výkon konkrétnych činností, pričom v oboch subsystemoch je uskutočňovaná inštitucionálne, je štruktúrovaná podľa cieľov, počtu hodín a podpory učenia sa. Uskutočňuje sa aj na školách

(základných, stredných, vysokých) popri hlavnom smere vzdelávania, ale aj v iných vzdelávacích inštitúciách, v podnikoch, na pracoviskách. Na vzdelávaní dospelých v súčasnom období značnou mierou participuje školská sústava (formálny subsystem vzdelávania). Okrem svojej primárnej funkcie zároveň poskytuje aj druhú šancu pre tých, ktorí nemohli z určitých dôvodov získať vzdelanie alebo kvalifikáciu počas školského vzdelávania.

V neformálnom subsysteme vzdelávania uskutočňujú vzdelávacie aktivity pre dospelých rôzne vzdelávacie inštitúcie, školy, vzdelávacie zariadenia podnikov, priamo riadené inštitúcie v rezortoch, súkromné vzdelávacie inštitúcie a iné. Pri súčasnom zachovaní rovnocennosti všetkých typov inštitúcií plní doplnkovú, resp. náhradnú alebo aj špecializačnú funkciu tretí sektor, najmä v odboroch, kde nie sú aktívne štátne a súkromné vzdelávacie inštitúcie.

1. Politické východiská, legislatíva a financovanie vzdelávania dospelých

1.1. Politické východiská, legislatíva a administratívny rámec vzdelávania dospelých

Právo na vzdelanie pre všetkých občanov a právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň zaručuje Čl. 42 a Čl. 35 Ústavy Slovenskej republiky. Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike je integrovanou súčasťou celoživotného vzdelávania, ktoré bolo a je v Programovom vyhlásení každej vlády Slovenskej republiky deklarované ako jedna z priorít rozvoja spoločnosti. Opatrenia na podporu celoživotného vzdelávania sú súčasťou viacerých koncepčných materiálov a akčných plánov, ktoré boli vypracované a prijaté v súlade s európskymi trendmi.

1.1.1. *Legislatívno-právne a politické nástroje*

A. Politické, koncepčné a strategické nástroje na národnej úrovni

Zámery a ciele vzdelávania dospelých vychádzajú z koncepčných a strategických celoštátne platných a nadrezortných dokumentov, ktorými boli v sledovanom období predovšetkým:

- **Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov (projekt Milénium)** schválený uznesením vlády SR č. 1193/ 2001), je v ňom predložený cieľový stav výchovy a vzdelávania, základné piliere a stratégia reformných zmien v oblasti vzdelávania.
- **Národná správa Slovenskej republiky k memorandu o celoživotnom vzdelávaní** (Bratislava, jún 2001) naznačila problémové oblasti celoživotného vzdelávania a navrhla možnosti ich riešenia v nasledujúcom období.
- **Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja** prijatá vládou SR dňa 10. októbra.2001 uznesením č. 978/2001, ktorá predkladá zámery a ciele vedúce k zvyšovaniu konkurencie schopnosti regiónov a k trvalo udržateľnému rozvoju. Vzdelávanie je jednou z podmienok trvalo udržateľného rozvoja.
- **Koncepcia ďalšieho vzdelávania v Slovenskej republike** (Bratislava 2002) stanovila ako hlavné oblasti ďalšieho vzdelávania, ktorým je treba venovať osobitnú pozornosť, ako napr. postavenie ďalšieho vzdelávania v systéme vzdelávania, kvalita vzdelávania, jeho financovanie a jeho legislatívne zázemie.
- **Národný akčný plán zamestnanosti na roky 2004-2006**, ktorý okrem iného ukladá modernizovať a rozšíriť modulový systém ďalšieho vzdelávania občanov ako nástroja rozvoja ekonomiky založenej na vedomostiach nadväzujúci na školský systém a na vedomostiach z oblasti informačných technológií s cieľom zvýšiť pružnosť pracovnej sily na meniacom sa trhu práce. Ďalej tento dokument navrhuje opatrenia zamerané na riešenie spolufinancovania celoživotného vzdelávania, vytvorenia informačného

systemu o možnostiach vzdelávania a prehĺbenia spolupráce medzi jednotlivými subjektmi zodpovednými za vzdelávanie.

- **Národný plán rozvoja**, súčasťou ktorého bol Sektorový operačný program Ľudské zdroje, ktorý definoval globálny cieľ - rast zamestnanosti založený na kvalifikovanej a flexibilnej pracovnej sile. Vo svojich zámeroch bol celý operačný program zameraný aj na rozvoj efektívneho a funkčného systému ďalšieho vzdelávania ako záruky adaptability ľudských zdrojov, riešenie otázky financovania, rozvoja podmienok na uľahčenie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu (druhá šanca), rozvoj systému overovania a uznávania kvalifikácií získaných v systéme ďalšieho vzdelávania a jeho prepojenie so systémom certifikácie.
- **Stratégia informatizácie spoločnosti v podmienkach Slovenskej republiky** schválená vládou SR dňa 21. januára 2004 uznesením vlády č. 43/2004 deklaruje úlohu zabezpečiť získanie kompetencií pre využívanie informačno-komunikačných technológií, resp. počítačovej gramotnosti pre žiakov, učiteľov a občanov.
- **Koncepcia celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike** schválená uznesením vlády SR č. 157 z 25. februára 2004 – prvý dokument koncepčného charakteru v Slovenskej republike, ktorý definuje priority a ciele pre celoživotné vzdelávanie v Slovenskej republike, naznačuje smer a riadenie procesov ich implementácie v konkrétnych oblastiach.
- **Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010** (Národná lisabonská stratégia schválená uznesením vlády SR č. 140 z 16. februára 2005 - Akčné plány, I. Akčný plán Vzdelávanie a zamestnanosť) je najvýznamnejším dokumentom, v ktorom sa deklaruje úsilie o zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky a zvýšenie potenciálu ľudských zdrojov pre potreby vedomostnej ekonomiky.
- **Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013** bol schválený vládou SR dňa 6. decembra 2006 uznesením č. 1005/2006, jeho Operačný program Vzdelávanie v rámci cieľa Konvergencia a v rámci cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Tento dokument stanovuje národné priority a zabezpečuje, že pomoc z fondov Európskej únie bude využitá v súlade so strategickými usmerneniami Spoločenstva. Strategická časť dokumentu vychádza z vízie hospodárskeho a sociálneho rozvoja Slovenska, ktorá je formulovaná ako „Celková konvergencia ekonomiky SR priemeru Európskej únie stou trvalo udržateľného rozvoja“.
- **Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva** schválená vládou SR dňa 25. apríla 2007 uznesením vlády SR č. 382/2007. Hlavným cieľom stratégie je dobudovať systém celoživotného vzdelávania a systém celoživotného poradenstva tak, aby sa uľahčil občanom prístup k opakovanému a pružnému nadobúdaniu nových kvalifikácií prostredníctvom kvalitného vzdelávania získaného okrem formálneho aj v neformálnom subsystéme vzdelávania a v subsystéme informálneho učenia sa za pomoci komplexných služieb poradenstva počas celého života človeka a tým udržaniu čo najvyššej zamestnanosti a zvýšenie účasti populácie na celoživotnom vzdelávaní pri dodržiavaní rovnosti príležitostí.

- **Národný program učiaci sa región**, ktorý bol vypracovaný a schválený Ministerstvom školstva SR v máji 2007. Cieľom národného programu je zabezpečiť efektívne prepojenie celoživotného vzdelávania s potrebami miestneho a regionálneho trhu práce aktívnym zapojením všetkých stupňov škôl, inštitúcií ďalšieho vzdelávania, zamestnávateľov, samosprávy, profesijných združení a komôr do implementácie stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva.

B. Právne predpisy (celoštátny rámec)

Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike nie je priamo upravené osobitným právnym predpisom. Uskutočňuje sa vo formálnom subsysteme vzdelávania (základné školy, stredné školy a vysoké školy) a v neformálnom subsysteme vzdelávania (ďalšie odborné vzdelávanie, podnikové vzdelávanie, rezortné, záujmové, občianske a iné vzdelávanie). Na vzdelávanie dospelých *vo formálnom subsysteme vzdelávania* sa vzťahujú nasledovné právne predpisy:

Zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý stanovuje postavenie a úlohy základných škôl, stredných škôl a špeciálnych škôl, škôl pre záujmové vzdelávanie, súkromných a cirkevných škôl, postavenie zamestnancov škôl, povinnú školskú dochádzku. Zákon bol niekoľkokrát novelizovaný. Zákon dopĺňa súbor vykonávacích predpisov pre konkrétne oblasti jeho realizácie. Uvedený zákon upravuje aj možnosť získania základného vzdelania osobám, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku. Základné vzdelanie je možné získať formou kurzu. Zákon ďalej upravuje podmienky a možnosť získania stredného vzdelania pre dospelých formou štúdia popri zamestnaní na odborných učilištiach, stredných odborných učilištiach, stredných odborných školách, gymnáziách.

Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (do 31.3.2002 zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách), ktorý upravuje postavenie a úlohy verejných, štátnych a súkromných vysokých škôl a ich súčastí, stanovuje pravidlá pre štúdium na vysokej škole, postavenie študentov a zamestnancov vysokých škôl, zloženie, činnosť a pôsobnosť akreditačnej komisie, stanovuje pravidlá pre financovanie vysokých škôl a systém sociálnej podpory študentov, postavenie a úlohy štátnej správy a reprezentácie vysokých škôl. K zákonu vydalo ministerstvo školstva súbor vykonávacích právnych predpisov. Vysoké školy organizujú vysokoškolské štúdium na všetkých troch stupňoch vysokoškolského štúdia aj externou formou. Takto umožňujú prístup k vzdelaniu aj tej skupine dospelšej populácie, ktorá popri výkone svojej práce si chce získať vyšší stupeň vzdelania.

Vzdelávanie dospelých *v neformálnom subsysteme vzdelávania* je upravené nasledovnými právnymi predpismi:

Zákon č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní v znení zákona č. 567/2001 Z. z. Znenie zákona definuje ďalšie vzdelávanie ako súčasť celoživotného vzdelávania, charakterizuje jeho druhy, stanovuje ustanovizne pre ďalšie vzdelávanie, podmienky akreditácie ďalšieho vzdelávania a postavenie a činnosť Akreditačnej komisie Ministerstva školstva SR pre ďalšie vzdelávanie, upravuje vydávanie osvedčení o vzdelaní a definuje zdroje financovania ďalšieho

vzdelávania. Zákon je zameraný všeobecne a širšie na ďalšie vzdelávanie, nevzťahuje sa na prípravu a vzdelávanie na výkon špeciálnych odborných činností, ktoré si vyžadujú osobitnú spôsobilosť. Táto oblasť vzdelávania dospelých je upravená v právnych predpisoch vydaných inými ústrednými orgánmi štátnej správy (ministerstvami) pre jednotlivé oblasti ich pôsobnosti a uvádzame ich v bode 1.1.4.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (do 31.3.2002 zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce), ktorý ustanovuje povinnosť zamestnávateľa starať sa o prehlbovanie kvalifikácie zamestnancov alebo o jej zvyšovanie. Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť zamestnancovi, ktorý vstupuje do pracovného pomeru bez kvalifikácie získanie kvalifikácie zaškolením alebo zaučením, ďalej je povinný rekvalifikovať zamestnanca, ktorých prechádza na nové pracovisko. Zamestnávateľ je oprávnený uložiť zamestnancovi zúčastniť sa na ďalšom vzdelávaní s cieľom prehlbiť si kvalifikáciu. Na strane druhej zákon ustanovuje aj povinnosť zamestnanca sústavne si prehlbovať kvalifikáciu na výkon práce dohodnutej v pracovnej zmluve. Taktiež upravuje možnosť poskytovanie pracovného voľna za účasť na ďalšom vzdelávaní

Zákon č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje prehlbovanie kvalifikácie a zvyšovanie kvalifikácie štátnych zamestnancov (na ministerstvách, vyšších územných celkoch). Prehlbovanie kvalifikácie zabezpečuje služobný úrad na každom ministerstve v rozsahu najmenej piatich služobných dní v kalendárnom roku.

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (do 31.1.2004 zákon č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti), v zmysle ktorého vzdelávanie a príprava pre trh práce je teoretická alebo praktická príprava, ktorá umožňuje získať nové vedomosti a odborné zručnosti na účel pracovného uplatnenia uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie vo vhodnom zamestnaní, alebo na účel udržania zamestnanca v zamestnaní, najmä vzdelávacími aktivitami zameranými na dokončenie vzdelania na základnej škole alebo štúdia na strednej škole v poslednom ročníku príslušnej školy, na základe projektov a programov, na vzdelávanie a prípravu na konkrétne pracovné miesto na základe príslubu zamestnávateľa na prijatie do zamestnania a na vzdelávanie a prípravu na začatie prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti. Pri určovaní obsahu a rozsahu vzdelávania a prípravy pre trh práce sa vychádza z doterajšej úrovne vedomostí a odborných zručností uchádzača o zamestnanie, záujemcu o zamestnanie a zamestnanca tak, aby boli účelne využité pri získavaní nových vedomostí a odborných zručností. Vzdelávanie a príprava pre trh práce na účely tohto zákona nie je zvýšenie stupňa vzdelania.

Zákon č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach v znení neskorších predpisov upravuje niektoré druhy neformálneho vzdelávania, napr. vzdelávanie v cudzích jazykoch na jazykových školách a štátnych jazykových školách.

Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého je možné na získanie živnostenského listu pre remeselné činnosti preukázať odbornú spôsobilosť osvedčením o získanom vzdelaní v akreditovanej vzdelávacej inštitúcii a osvedčením o vykonaní kvalifikačnej skúšky. Kvalifikačnou skúškou sa overujú odborné teoretické vedomosti a praktické znalosti technických a technologických postupov, ktoré sa vyžadujú pri prevádzkovaní živnosti. Zákon okrem iného vytvára aj predpoklady pre vznik súkromných vzdelávacích inštitúcií, ktoré uskutočňujú vzdelávanie dospelých.

Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2007 Z. z. (od 1.7.1997 do 30.6.2006 zákon č. 330/1996 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov). Zákon

upravuje výchovu a vzdelávanie zamestnancov, ktoré zabezpečuje každý zamestnávateľ na účely získania odbornej spôsobilosti na obsluhu určeného pracovného prostriedku ako aj na vykonávanie určených činností ustanovených právnymi predpismi a ostatnými predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

1.1.2. Ciele vzdelávania dospelých

Podpora vedomostnej spoločnosti je jednoznačne prioritou vlády Slovenskej republiky deklarovanou v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky, v súlade s programovým cieľom: „Vláda Slovenskej republiky považuje formovanie vedomostnej spoločnosti za svoju prioritu, pretože len takáto spoločnosť je predpokladom demokratického rozvoja, vedecko-technologického pokroku, hospodárskeho rastu a sociálneho zabezpečenia, zamestnanosti a rastu“ (Bratislava, júl 2006).

Prioritné ciele rozvoja vzdelávania dospelých v Slovenskej republike vychádzajú z prijatých koncepcných a strategických materiálov na národnej úrovni. Sú zamerané na

- *vytvorenie podmienok pre všeobecný rovnaký a stály prístup občanov k nadobúdaniu nových a obnovovaniu už získaných zručností*, ktoré sú potrebné na zapojenie sa do života spoločnosti založenej na vedomostiach (digitálna gramotnosť, ovládanie cudzích jazykov, sociálne, podnikateľské zručnosti a rozvinutá spôsobilosť učiť sa).
- *zvýšenie úrovne investícií do vzdelania* ako zdôraznenie priority najdôležitejšieho bohatstva Európy – jej ľudí. Týka sa to priamych investícií, daňových režimov, účtovných štandardov, výkazníctva a informačných povinností. Dôležité je spriehľadnenie investícií
- *zavádzanie a podpora inovácií vo vzdelávaní* v oblastiach: obsahu, foriem a metód, vo vzdelávacích technológiách založených na využití informačno-komunikačných technológií.
- *vytvorenie postupov a pravidiel pri oceňovaní účasti na vzdelávaní a výsledkov vzdelávania* najmä pri neformálnom a informálnom (neinštitucionálnom) vzdelávaní. Integrovaná Európa s otvoreným trhom práce, voľným pohybom občanov za prácou aj vzdelávaním vyžaduje vytvorenie efektívneho systému hodnotenia vzdelávania.
- *zabezpečenie prístupu ku kvalitným informáciám a radám o možnostiach vzdelávania pre každého a počas celého života*. Kariérové poradenstvo sa chápe ako stála a lokálne prístupná služba pre všetkých, ktorej obsahom majú byť nielen presné a relevantné informácie o možnostiach vzdelávania, ale aj vysoko odborná rada uľahčujúca rozhodovanie, motivujúca jednotlivca k ďalšiemu snaženiu sa o lepšie uplatnenie na trhu práce v regióne na základe získaného vzdelania.
- *poskytovanie príležitostí pre vzdelávanie čo najbližšie k vzdelávajúcim sa* v ich vlastných komunitách pri maximálne možnej miere ich podpory prostriedkami informačno-komunikačných technológií. Prioritou je preto vytváranie podmienok pre lokálne vzdelávanie vo vzdelávacích strediskách na bežne prístupných miestach, dosahovanie priblíženia sa vzdelávania prostredníctvom komunikačných technológií na menej prístupných miestach, resp. pre zdravotne postihnutých občanov.

Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike je integrovanou súčasťou celoživotného vzdelávania. Strategické ciele celoživotného vzdelávania zahŕňajú priority, ktoré sa bezprostredne týkajú neformálneho vzdelávania, teda priority, ktoré priamo ovplyvňujú vzdelávanie dospelých v neformálnom subsysteme vzdelávania. Tieto strategické ciele a priority boli prijaté a schválené v národnej Stratégii celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva (časť 1.1.4 Ministerstvo školstva).

1.1.3. Organizácia vzdelávania dospelých v jednotlivých rezortoch

V Slovenskej republike za oblasť vzdelávania zodpovedá Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Podľa zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov Ministerstvo školstva Slovenskej republiky je ústredným orgánom štátnej správy pre základné školy, stredné školy, vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a techniku a štátnu starostlivosť o mládež a šport.

Ostatné ústredné orgány štátnej správy v súlade s prijatými národnými koncepciami, stratégiami a akčnými plánmi na ich realizáciu si vytvárajú vlastné prioritné ciele vzdelávania dospelých ako na úrovni svojho úradu, tak aj v jeho pôsobnosti k organizáciám rezortu. Spolupracujú s ministerstvom školstva na plnení stanovených národných strategických cieľov a koordinujú s ním svoje činnosti v tejto oblasti.

1.1.4. Politiky rezortov

Ministerstvo školstva SR

Ministerstvo školstva SR je gestorom plnenia úloh vo vzťahu k vzdelávaniu dospelých, ktoré vyplývajú zo zákonov uvedených v predchádzajúcej časti (1.1.1. B. Právne predpisy) a sú to:

Zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon)

Zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov (platný do 31.3.2002) a zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (platný od 1.4.2002)

Zákon č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní v znení zákona č. 567/2001 Z. z.

Okrem týchto úloh zabezpečuje aj vzdelávanie zamestnancov štátnej správy v jeho pôsobnosti, ako aj zamestnancov, ktorí vykonávajú práce vo verejnom záujme, vzdelávanie zamestnancov (špecializovanej štátnej správy) územnej samosprávy plniacich úlohy štátnej správy.

Osobitnými cieľovými skupinami sú učitelia regionálneho školstva, ich ďalšie vzdelávanie je upravené osobitným právnym predpisom (vyhláška Ministerstva školstva SR č. 42/1996 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov) a zabezpečované prostredníctvom metodicko-pedagogických centier a vysokých škôl.

Ministerstvo školstva SR pripravovalo a pripravuje aj národné koncepčné a strategické materiály pre oblasť ďalšieho vzdelávania a celoživotného vzdelávania (viď časť 1.1.1. A). Tieto materiály nadväzovali na moderné tendencie vo vzdelávaní a sú v nich rozpracované hlavné smery a aktuálne oblasti vzdelávania. Tieto materiály mali a majú dopad aj na vzdelávanie dospelých. Vo februári 2007 vypracovalo ministerstvo Stratégiu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, ktorá bola schválená vládou Slovenskej republiky

25. apríla 2007 uznesením č. 382/2007. Stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva identifikuje pre ďalšie obdobie nasledovné priority:

- Monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb občanov a zamestnávateľov
- Zabezpečenie systému riadenia kvality celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
- Uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa
- Efektívne investovanie do celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
- Rozvoj kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie
- Poskytovanie komplexných informačných služieb pre CŽV a CŽP a rozvoj učiacich sa regiónov
- Efektívne plánovanie a čerpanie prostriedkov ŠF na dobudovanie a rozvoj systémov CŽV a CŽP.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ciele vzdelávania dospelých v rámci rezortu boli v období rokov 1997-2007 vymedzené a sledované na úrovni úradu ministerstva a organizácií rezortu. Boli zamerané na ďalšie vzdelávanie zamestnancov rezortu v zmysle celoštátnych platných právnych predpisov (Zákonník práce, zákon o štátnej službe) a ďalších rezortných špecializovaných predpisov. Medzi dôležité a základné úlohy, spojené aj so vzdelávaním dospelých, bolo plnenie úloh v oblasti zamestnanosti (zabezpečovanie vzdelávania – rekvalifikácia nezamestnaných, zamestnancov, ďalej vzdelávanie a príprava osôb s nepriaznivým zdravotným stavom alebo zdravotne postihnutím pre trh práce.

Legislatíva, ktorá sa vzťahovala na vzdelávanie dospelých v tejto oblasti bola nasledovná:

Zákon č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov (platný od 1.1.1997 do 31.1.2004) a *zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* (platný od 1.2.2004 doteraz).

Osobitnými cieľovými skupinami v rezorte sú nezamestnaní, nezamestnanosťou ohrození, zdravotne postihnutí.

Ministerstvo vnútra SR

Do jeho kompetencie patrí vzdelávanie osobitnej cieľovej skupiny dospelých a to príslušníkov Policajného zboru a príslušníkov Hasičského a záchranného zboru. Právny rámec vzdelávania príslušníkov Policajného zboru a príslušníkov Hasičského zboru vymedzujú najmä:

- zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov (ustanovenia § 142, 142a, 142b, 142c a 143 upravujúce získavanie, zvyšovanie a prehlbovanie kvalifikácie),

-zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore (§ 24 a 25 osobitná odborná spôsobilosť a § 98 prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácie),

-vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 145/2002 Z. z. o stredných školách požiarnej ochrany,

- výnos Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 62/1994 o stredných odborných školách Policajného zboru v znení neskorších predpisov

-nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 50/1998 o bližšom vymedzení niektorých ustanovení zákona o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov,

- nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č.39/2006 o osobitnej odbornej spôsobilosti a o prehlbovaní kvalifikácie na vykonávanie činností v Hasičskom a záchrannom zbere.

Ministerstvo vnútra SR vo vzdelávaní dospelých okrem vzdelávania vyššie uvedených cieľových skupín od 1. 1. 2002 plní aj úlohy ústredného orgánu štátnej správy pre koordináciu vzdelávania zamestnancov obcí a vyšších územných celkov plniacich úlohy štátnej správy (§ 11 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov).

Ministerstvo spravodlivosti SR

Vzdelávanie dospelých v rezorte Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky sa zabezpečuje v zmysle nasledovných právnych predpisov:

-zákon č. 335/1991 Z. z. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov

-zákon č. 80/1992 Z. z. o štátnej správe súdov v znení neskorších predpisov

-zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a železničnej polície v znení neskorších predpisov

-zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších predpisov

-zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej správe v znení neskorších predpisov

-zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

-zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

-zákon č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii v znení neskorších predpisov

-zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov

-vyhláška ministerstva spravodlivosti č. 291/2005 Z. z. o vzdelávacom poriadku správcov v oblasti konkurzu a reštrukturalizácie v znení Vyhlášky ministerstva spravodlivosti č. 618/2006

Osobitnými cieľovými skupinami vzdelávania dospelých v rezorte Ministerstva spravodlivosti sú sudcovia, súdni úradníci, súdni znalci, príslušníci a zamestnanci Zboru väzenskej a justičnej stráže a odsúdení.

Ministerstvo obrany SR

Vzdelávanie dospelých v rezorte Ministerstva obrany Slovenskej republiky sa zabezpečuje hlavne podľa nasledovných zákonov:

zákon č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, o zlúčení Vojenskej leteckej akadémie generála Milana Rastislava Štefánika v Košiciach s Technickou univerzitou v Košiciach, o zriadení Národnej akadémie obrany maršala Andreja Hadika a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov;

zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov;
zákon č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;

Osobitnú cieľovú skupinu vo vzdelávaní dospelých v rezorte Ministerstva obrany SR tvoria profesionálni vojaci.

Ministerstvo kultúry SR

Do jeho pôsobnosti patrí osvetová činnosť, ktorá je upravená osobitným predpisom a to zákonom č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti. Zákon osvetovú činnosť charakterizuje ako súhrn aktivít, ktoré svojím pôsobením na základe dobrovoľnej iniciatívy, záujmu a tvorivej schopnosti ľudí prispievajú k rozvoju ich osobnosti a utváraniu kultúrneho spôsobu života. Zahŕňa záujmové vzdelávanie dospelých a ich voľno časové aktivity.

Cieľovou skupinou vo vzdelávaní dospelých sú, okrem vzdelávania odborníkov ministerstva a rezortu, aj všetci dospelí občania.

Ministerstvo zdravotníctva SR

Problematiku vzdelávania dospelých v rezorte zdravotníctva upravujú nasledovné osobitné právne predpisy:

- zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- nariadenie vlády č. 322/2006 Z. z. o spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností v znení neskorších predpisov,
- nariadenie vlády č. 742/2004 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania v znení neskorších predpisov,
- nariadenie vlády č. 12/2008 Z. z. o používaní profesijných titulov a ich skratiek viažucich sa na odbornú spôsobilosť na výkon zdravotníckeho povolania,
- vyhláška MZ SR č. 366/2005 Z. z. o kritériách a spôsobe hodnotenia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v znení neskorších predpisov,
- vyhláška MZ SR č. 465/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú vzory diplomov a špecializácií, certifikátov a osvedčení o príprave na výkon práce v zdravotníctve,
- vyhláška MZ SR č. 31/2006 Z. z. o výške úhrady zdravotníckeho pracovníka za ďalšie vzdelávanie,
- výnos MZ SR č. 04765/2006-SL zo dňa 12. apríla 2006, ktorým sa ustanovujú vzorové špecializačné študijné programy a vzorové certifikačné študijné programy v znení neskorších predpisov.

Osobitnú cieľovú skupinu vzdelávania dospelých v rezorte zdravotníctva tvoria zdravotnícki pracovníci. Samostatnými podskupinami sú: lekári, zubní lekári, farmaceuti, zdravotné sestry, pôrodné asistentky, laboranti (zdravotnícki a farmaceutickí), asistenti (diplomovaní rádiologickí asistenti, zdravotnícki záchranári, asistenti výživy, zdravotnícki asistenti), fyzioterapeuti, technici, verejní zdravotníci.

Ministerstvo pôdohospodárstva SR

Vzdelávanie dospelých v rezorte pôdohospodárstva sa realizuje najmä podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Rezort pôdohospodárstva mal v sledovanom období koncepcie vzdelávania zamestnancov v rezorte a má vypracovanú vlastnú stratégiu celoživotného vzdelávania v pôdohospodárstve na roky 2007-2013.

Osobitnú cieľovú skupinu tvoria farmári, prvotní spracovatelia poľnohospodárskych produktov, zamestnanci lesného hospodárstva a veterinárni lekári.

Ministerstvo financií SR

Do jeho pôsobnosti patrí colná správa, štátna pokladnica, daňové riaditeľstvo a správa finančnej kontroly. Koncepciu vzdelávania v colnej správe tvorí jednotný systém vzdelávania v colnej správe. Je vypracovaný na základe zákona č. 200/1998 Z. z. o štátnej službe colníkov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov. Vzdelávanie dospelých v ďalších uvedených úradoch upravuje zákon o štátnej službe. Osobitnou cieľovou skupinou vzdelávania dospelých sú zamestnanci colnej správy.

1.1.5. Hlavné rozvojové výzvy a vo vzťahu k nim definované ciele vzdelávania dospelých

Hlavné rozvojové výzvy a prioritné ciele na národnej úrovni vyplývajú z prijatých a implementovaných európskych dokumentov a schválených koncepcií, stratégií na národnej úrovni a sú zamerané na neustále zlepšovanie vedomostí, zručností a celkových kompetencií. Strategické ciele rozvoja celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike sú uvedené v bode 1.1.2. Uvedené strategické ciele sa naplňajú konkrétnymi aktivitami v spolupráci s ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, samosprávami (mestá a obce), zamestnávateľmi, vzdelávacími a výskumnými inštitúciami a ďalšími sociálnymi partnermi.

Ministerstvo školstva SR

Najväčšiu prioritu má od roku 2005 v slovenskom formálnom vzdelávacom systéme kurikulárna reforma regionálneho školstva. V období po roku 2000 do roku 2005 boli prioritou reformy v oblasti školstva reformy týkajúce sa riadenia a financovania vysokého a regionálneho školstva. Reformy boli zavŕšené prijatím troch významných zákonov. V neformálnom vzdelávaní v roku 1997 bol prijatý zákon o ďalšom vzdelávaní, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1998. Realizáciou tohto zákona sa vytvoril systém akreditácie vzdelávacích programov a vzdelávacích inštitúcií, ako základný predpoklad zabezpečenia kvality neformálneho vzdelávania. V roku 2004 bola prijatá Koncepcia celoživotného vzdelávania, ktorá nadväzuje na výzvy a priority obsiahnuté v Memorande celoživotného vzdelávania. Akčný plán pre oblasť vzdelávanie a zamestnanosť, ktorý je súčasťou Národnej lisabonskej stratégie, zapája kľúčových aktérov do celoživotného vzdelávania. Rezort aktívne podporuje myšlienku „učiacich sa regiónov“, ktoré podporujú rozvoj partnerstiev na národnej, regionálnej a miestnej úrovni v oblasti celoživotného vzdelávania v nadväznosti pre potreby trhu práce. Uvedené výzvy a ciele deklaruje aj Národný program pre učiace sa regióny (bod 1.1.1). Hlavným cieľom „učiacich sa regiónov“ je podpora tvorby a realizácia regionálnej stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva pri rešpektovaní princípu partnerských sietí a využití výsledkov regionálnych inovačných stratégií, čo prispeje k zvýšeniu kvality, dostupnosti a efektívnosti vzdelávania vo väzbe na potreby regionálneho

trhu práce a rozvíjania schopnosti celoživotného vzdelávania. Hlavné rozvojové výzvy a ciele vzdelávania dospelých v súčasnosti deklaruje Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, ktorej hlavné ciele a priority uvádzame v bode 1.1.4. Ciele stratégie budú dosiahnuté aj v súčasnosti pripravovanom zákone o celoživotnom vzdelávaní

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Medzi hlavné rozvojové výzvy a prioritné ciele rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny patrí predovšetkým zabezpečenie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu osôb s nepriaznivým zdravotným stavom alebo zdravotným postihnutím a účasti na programoch aktívnych opatrení na trhu práce, vrátane prístupu k poradenstvu pre výber zamestnania a zmenu zamestnania.; ďalej sú to výzvy zamerané na rast zamestnanosti, zvýšenie zamestnateľnosti nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie, záujemcov o zamestnanie, podporu zamestnanosti najmä znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, a to podporou tvorby pracovných miest a podporou samozamestnávania. V súlade s hlavnými rozvojovými výzvami sú stanovené aj prioritné ciele vzdelávania dospelých, ktoré sú obsiahnuté v opatreniach aktívnej politiky trhu práce. Okrem uvedeného rozvojové výzvy a prioritné ciele vzdelávania tohto rezortu sú zamerané aj na zvýšenie odborného rastu a profesionálneho rozvoja zamestnancov, flexibilitu výkonu pracovných činností reagujúcich na zmeny a potreby pracovného a legislatívneho prostredia a na rozvoj kompetencií zamestnancov rezortu.

Ministerstvo vnútra SR

Hlavnou úlohou vzdelávania dospelých v rezorte Ministerstva vnútra SR je zabezpečiť prípravu ľudských zdrojov na riešenie náročných úloh vyplývajúcich z činností vymedzených príslušnými zákonmi pre jednotlivé cieľové skupiny. V rezorte Ministerstva vnútra SR sa prioritné ciele vzdelávania v sledovanom období stanovili na základe jeho kompetencií vyplývajúcich zo zákona č. 575/2001 Z. z. a z programového vyhlásenia vlády SR. Napríklad medzi prioritnými cieľmi bolo:

- zabezpečenie odbornej a profesionálnej pripravenosti príslušníkov Policajného zboru a Hasičského a záchranného zboru na plnenie služobných úloh,
- zvýšenie odbornej pripravenosti príslušníkov Policajného zboru na plnenie úloh súvisiacich so vstupom Slovenskej republiky do Schengenského priestoru,
- skvalitnenie systému ďalšieho vzdelávania príslušníkov Policajného zboru s osobitným dôrazom na vzdelávanie v oblasti ľudských práv a ich dodržiavania, prevencie kriminality a boja so zločinnosťou (terorizmus, extrémizmus, rasizmus a ostatné prejavy intolerancie, ekonomická kriminalita a korupcia, drogy, ochrana ohrozených skupín obyvateľstva, obchodovanie s ľuďmi, nelegálna migrácia),
- vzdelávanie súvisiace s realizáciou zákona č. 312/201 Z. z. o štátnej službe a zákona č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme,
- vytváranie podmienok na systematické vzdelávanie zamestnancov územnej samosprávy plniacich úlohy štátnej správy a jeho postupná realizácia s cieľom dosiahnuť plnenie úloh štátnej správy na požadovanej kvalitatívnej úrovni,
- dosiahnutie jazykových znalostí a zručností potrebných pre plnenie služobných úloh.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Prioritnými cieľmi vzdelávania dospelých v rezorte ministerstva spravodlivosti je zabezpečiť vzdelanostnú a odbornú pripravenosť zamestnancov rezortu, oboznámenie s novými právnymi predpismi, osvojovanie si vedomostí, postojov, ktoré majú význam pre rozvoj ich osobnosti a prostredníctvom, ktorých sú zamestnanci pripravení na kompetentný výkon funkcie.

Hlavnou rezortnou výzvou pre Ministerstvo spravodlivosti SR je celoživotné vzdelávanie sudcov, zamestnancov ministerstva spravodlivosti a rezortu. Cieľom vzdelávania vo vzťahu k uvedenej výzve je získanie čo možno najväčšieho rozsahu poznatkov, zručností, postojov počas vzdelávacích aktivít, ktoré sú potrebné pre efektívny výkon funkcie, prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácie, schopnosť získané poznatky využiť a aplikovať vo výkone práce.

Ministerstvo obrany SR

Rezortné rozvojové výzvy sú zahrnuté v realizácii a účasti zamestnancov rezortu na projektoch spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Prioritnými cieľmi vzdelávania dospelých v rezorte obrany je najmä dosiahnuť odbornú a jazykovú kompatibilitu a interoperabilitu personálu rezortu ministerstva obrany s personálom ozbrojených síl členských štátov NATO, podporiť adaptáciu nových zamestnancov v služobných úradoch, zabezpečiť odborný a osobnostný rozvoj zamestnancov, zvýšiť úroveň spôsobilostí a schopností na profesionálne, efektívne a pružné plnenie služobných a pracovných úloh.

Ministerstvo kultúry SR

Výzvami a zároveň prioritným cieľmi vzdelávania dospelých v rezorte ministerstva kultúry je zvýšiť všeobecnú kultúrnu a vzdelanostnú úroveň ľudí a to najmä sprostredkovaním informácií a poznatkov z kultúry, vedy a techniky; prehlbovaním vzťahu k vlastnému štátu, ku kultúrnej identite národa, národnostných menšín a etnických skupín a k starostlivosti o životné prostredie; výchováváním umením a k umeniu najmä rozvíjaním záujmovej umeleckej činnosti; vyhľadávaním, ochraňovaním, uchovávaním a sprístupňovaním ľudovej tradície s dôrazom na tradičnú a ľudovú kultúru ich tvorivou rozvíjaním a využívaním; napomáhaním prevencie protispoločenských javov a drogových závislostí; umožnením ľuďom naplňať ich voľný čas kultúrnymi aktivitami.

Ministerstvo zdravotníctva SR

Rezortné rozvojové výzvy zahrňujú najmä zabezpečenie dostatku kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov prostredníctvom ich celoživotného vzdelávania, kvalitné a bezpečné poskytovanie zdravotnej starostlivosti v celom zdravotnom systéme. S uvedenou základnou výzvou súvisia aj prioritné ciele rezortu zdravotníctva, ktorým je hlavne zaviesť systém hodnotenia kvality ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov ktorým sa zabezpečí kvalitné vzdelávanie a následne bezpečné a kvalitné poskytovanie zdravotnej starostlivosti vo vzťahu k pacientom v zdraví a chorobe.

Ministerstvo pôdohospodárstva SR

Rezortné rozvojové výzvy zahŕňajú najmä rozvoj manažérskych a organizačných schopností, aktívny prístup k odbornej príprave a rekvalifikácii s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva pri trvalo udržateľnom využívaní prírodných zdrojov. Prioritou bola a je investícia do ľudského

kapitálu. Aplikácia moderných trendov do prípravy poľnohospodárskych odborníkov a systém rezortného vzdelávania dospelých je trvalým nástrojom na zabezpečenie konkurencieschopnosti sektora.

Ministerstvo financií SR

Prioritný cieľ vzdelávania v colnej správe nadväzuje na činnosť colnej správy v oblasti vykonávania dohľadu nad dodržiavaním zákonov pri realizácii obchodnej politiky, finančnej a poľnohospodárskej politiky pri obehu tovaru v styku s tretími štátmi a na vnútornom trhu a v oblasti správy spotrebných daní. Zabezpečenie týchto činností si vyžaduje, aby každý colník bol na výkon služby profesionálne pripravený. Cieľ vzdelávania je založený na:

- získavaní kvalifikačného predpokladu colníckeho vzdelania,
- systematickom aktualizovaní, rozširovaní, prehľbovaní vedomostí a získavaní zručností colníkov za účelom ich kvalitnej prípravy na výkon štátnej služby a špecializovaných činností,
- realizácii ďalšieho vzdelávania colníkov.
- príprave zamestnancov v štátnozamestnaneckom pomere na výkon služobných činností a zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme na výkon pracovných činností.

1.1.6. Ďalšie politiky, ktoré majú dopad na vzdelávanie dospelých

Hlavné politiky, týkajúce sa vzdelávania dospelých na národnej úrovni sú uvedené v bode 1.1.1. Ďalšie politiky, ktoré majú vplyv na vzdelávanie dospelých sú hlavne rezortné predpisy (okrem zákonov uvedených v bode 1.1.2), rezortné koncepcie a stratégie, ktoré sú zamerané na rozvoj ľudských zdrojov aj prostredníctvom vzdelávania dospelých.

1.2. Financovanie vzdelávania dospelých

A. Všeobecný prehľad

System financovania takmer všetkých foriem vzdelávania sa v uplynulých rokoch výrazne a dynamicky menil, pričom proces zmien nie je ukončený. Zmenili sa subjekty podieľajúce sa na financovaní vzdelávania, založili sa nové väzby a finančné toky, nové kompetencie a zodpovednosť.

Zdroje plynúce do formálneho subsystému vzdelávania a neformálneho subsystému vzdelávania je možné rozdeliť do dvoch základných skupín:

- verejné zdroje (odvodené od verejného rozpočtu)
- ostatné zdroje (zdroje vynakladané podnikateľskými subjektmi, tretím sektorom, Európskou úniou, súkromné zdroje účastníkov celoživotného vzdelávania)

Zdroje a pravidlá financovania sú určené nasledovnými právnymi predpismi:

- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov, ktorý zavádza normatívne financovanie na žiaka,

pričom dotácie z verejných financií sú poskytované všetkým školám (štátnym aj neštátnym) rovnako

- Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje spôsob určenia, rozdeľovania a poukazovania výnosu dane z príjmov fyzických osôb obciam a vyšších územných celkov. Kritériá, na základe ktorých daňové úrady prerozdeľujú výnos vybranej dane jednotlivým obciam a vyšším územným celkom, určuje nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z.

- Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje zdroje a pravidlá financovania štátnych vysokých škôl, verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl. Hlavným zdrojom financovania sú dotácie zo štátneho rozpočtu, školné a poplatky spojené so štúdiom.

- Zákon č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní, ktorý upravuje zdroje financovania ďalšieho vzdelávania z úhrad účastníkov ďalšieho vzdelávania, prostriedkov zamestnávateľov, účelovo určenej dotácie zo štátneho rozpočtu, rozpočtu Národného úradu práce, ak ide o rekvalifikáciu evidovaných nezamestnaných a zamestnancov podľa osobitného predpisu, prostriedkov rozpočtov obcí, prostriedkov nadácií a iných právnických osôb a fyzických osôb a iných zdrojov.

Vzdelávanie zamestnancov vo verejnej správe je v súčasnom legislatívnom prostredí upravené zákonom č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe v znení neskorších predpisov, zákonom č. 553/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme a zákonom č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce. Zdroje financovania sú definované ako štátny rozpočet, rozpočet orgánu územnej samosprávy, individuálny príspevok účastníka vzdelávania a ďalšie zdroje - zahraničné programy, štrukturálne fondy Európskej únie, nadácie a pod. Na finančné zabezpečenie vzdelávania zamestnancov vo verejnej správe sú vyčlenené prostriedky zo štátneho rozpočtu v rámci rozpočtu príslušných rozpočtových kapitol (§10 Zákona č. 386/1996 Z. z. o ďalšom vzdelávaní - štátna rozpočtová organizácia a štátna príspevková organizácia plánuje finančné prostriedky na ďalšie vzdelávanie vlastných zamestnancov na kalendárny rok priamo v rozpočte).

Zamestnávatelia (firmy a podniky) v Slovenskej republike sú zapojení do systému celoživotného vzdelávania prostredníctvom vzdelávania svojich zamestnancov. Každá spoločnosť v rámci svojich ročných plánov plánuje s objemom finančných prostriedkov, ktoré vynaloží na vzdelávanie. Sú to prostriedky na vzdelávanie zamestnancov hradené z nákladov spoločností.

Financovanie vzdelávania a prípravy pre trh práce podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti sú spolufinancované zo štátneho rozpočtu, z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu,, z prostriedkov zamestnávateľov a z prostriedkov účastníkov vzdelávania. Z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v programovom období 2004 - 2006 boli financované dva národné projekty a to národný projekt „Vzdelávanie a príprava pre trh práce a zamestnanecká prax“ a národný projekt „Teoretická a praktická príprava zamestnancov na získanie nových vedomostí a odborných zručností“.

Z hľadiska objemu zdrojov v previazanosti na štruktúru je možné relatívne presne určiť objem prostriedkov, ktoré sú určené pre formálne vzdelávanie. Formálny subsystém vzdelávania je jednoznačne vymedzený legislatívou a jeho financovanie je vymedzené zákonom. Zdroje financovania sú predovšetkým prostriedky štátneho rozpočtu, prostriedky

rozpočtu obce a vyššieho územného celku, príspevky od zriaďovateľov, príspevky od žiakov a rodičov, zisk z podnikateľskej činnosti, dary, prostriedky získané za prenájom priestorov a zariadenia škôl a iné zdroje. Dostupnosť objemu financií určená pre formálny subsystém vzdelávania je normatívne stanovená, a preto ju môžeme charakterizovať ako stabilnú.

Objem finančných zdrojov smerujúcich do neformálneho vzdelávania nie je v súčasnosti možné presne kvantifikovať. Problémy s kvantifikáciou sú spôsobené neexistenciou jednotnej metodológie pre zisťovanie a evidenciu prostriedkov určených pre vzdelávacie aktivity. Tento základný nedostatok komplikuje následné určenie efektívnosti využívania týchto prostriedkov.

Z hľadiska zdrojov financovania je systém financovania neformálneho vzdelávania značne rôznorodý a je pomerne komplikované definovať jednotlivé finančné zdroje.

Vzdelávanie dospelých vo formálnom subsystéme vzdelávania je financované z verejného rozpočtu, z rozpočtu zamestnávateľov, účastníkov vzdelávania a z iného rozpočtu. Absolvovanie kurzu pre získanie základného vzdelania pre občanov, ktorí nezískali základné vzdelanie sa organizuje a realizuje z verejného rozpočtu. Taktiež externé formy štúdia na odborných učilištiach, stredných odborných učilištiach, stredných odborných školách a gymnáziách je financované zo štátneho rozpočtu. Systém financovania externého štúdia na verejných vysokých školách je zabezpečený nasledovne: Vláda Slovenskej republiky určí na jednotlivé akademické roky limity súm finančných prostriedkov pre jednotlivé verejné vysoké školy, v rámci ktorých prijímajú vysoké školy na bezplatné študijné programy v externej forme štúdia. V prípade, že vysoká škola prijíma aj na ďalšie študijné programy, môže požadovať od študentov finančnú úhradu. V prípade, že nejde o prvé štúdium študenta na verejnej alebo štátnej vysokej škole alebo študent študuje dlhšie ako je štandardná dĺžka štúdia v príslušnom študijnom programe, vzniká mu povinnosť uhradiť školné na verejnej vysokej škole. Školné si v rámci stanovených limitov určuje vysoká škola. Externá forma štúdia na súkromných vysokých školách je spoplatnená a poplatok hradí účastník vzdelávania.

Na financovaní vzdelávania dospelých v neformálnom subsystéme vzdelávania najviac participujú účastníci vzdelávania.

Tabuľka č. 13: Zdroje financovania neformálneho vzdelávania v percentuálnom vyjadrení

Zdroje financovania v %	rok				
	2002	2003	2004	2005	2006
Účastníci vzdelávania	43,06	38,01	39,30	35,09	25,46
Zamestnávatelia	13,34	14,02	13,34	22,04	23,83
Dotácie so štátneho rozpočtu	23,84	23,49	36,36	21,34	23,82
Úrady práce	10,07	7,66	7,07	9,15	4,00
Z prostriedkov rozpočtu obcí	0,28	0,37	0,16	2,11	2,33
Z prostriedkov nadácií právnických a fyzických osôb	1,51	1,50	0,46	0,23	0,78
Z prostriedkov fondov	0,00	0,00	0,00	0,00	14,61

Európskej únie					
-----------------------	--	--	--	--	--

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva, 2007

Tabuľka ukazuje rozloženie zdrojov financovania neformálneho vzdelávania v rokoch 2002 – 2006. Výsledky sú získané zo štatistického zisťovania Ústavu informácií a prognóz školstva v jednotlivých rokoch a sú uvedené v percentách, ktoré sú vypočítané z rozloženia zdrojov financovania v jednotlivých rokoch, pričom počet respondentov bol odlišný a nie je to sumárny výsledok za celú Slovenskú republiku, len za vybrané vzdelávacie inštitúcie, ktoré tieto výsledky poskytli.

Výdavky na vzdelávanie z verejného rozpočtu

Celkové verejné výdavky na vzdelávanie vyjadrené podielom na HDP, resp. na HDP/capita, sú v SR stále mierne nižšie ako priemer EU-15 (o 8 až 16 %, resp. o 26 % v rokoch 2000 až 2002), avšak absolútne výdavky na žiaka/študenta sú prakticky až trojnásobne nižšie. Ďalším špecifikom Slovenskej republiky je nízky podiel súkromných výdavkov na zabezpečenie vzdelávania – v rokoch 2000 až 2002 sa súkromné výdavky na financovaní školstva podieľali sumou troj- až štvornásobne nižšou než priemer EU-15. Je však silný predpoklad, že s legislatívnymi zmenami sa v posledných rokoch ukazovatele súkromných výdavkov na vzdelávanie začali meniť.

Tabuľka č. 14: Výdavky na vzdelávanie

Ukazovateľ		rok			
		1997	2000	2002	2003
Celkové verejné výdavky na vzdelávanie vyjadrené podielom na HDP	EÚ-15	5,03	4,94	5,22	-
	SR	4,80	4,15	4,35	4,34
Výdavky na verejné a súkromné vzdelávacie inštitúcie vyjadrené podielom na HDP/na osobu	EÚ-15	-	24,2	25,3	-
	SR	-	17,8	18,5	-
Výdavky na verejné a súkromné vzdelávacie inštitúcie na žiaka/študenta	EÚ-15	-	308,0	878,1	6002
	SR	-	1	2	2305
Súkromné výdavky na vzdelávanie vyjadrené podielom na HDP za všetky stupne vzdelávania	EÚ-15	-	0,61	0,59	-
	SR	-	0,15	0,20	-

Zdroj: Eurostat. Novšie údaje nie sú v súčasnosti dostupné.

Finančné prostriedky osobitne alokované na vzdelávanie dospelých nie sú sledované a hodnotené.

B. Finančné prostriedky vynaložené z verejného rozpočtu na vzdelávanie dospelých podľa jednotlivých rezortov - sektorov

Ministerstvo zdravotníctva SR

Neformálne (ďalšie) vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov od roku 1953 zabezpečuje Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave, ktorá je štátnou vysokou školou

univerzitného typu v rezorte ministerstva zdravotníctva. Poskytuje zdravotníckym pracovníkom pre príslušné zdravotnícke povolania štúdium v jednotlivých špecializačných odboroch, certifikovaných pracovných činnostiach v programoch sústavného vzdelávania, ktoré sú zamerané na inováciu, zdokonaľovanie, prehlbovanie a obnovovanie nadobudnutých teoretických vedomostí a praktických zručností a skúseností. Taktiež uskutočňuje prípravu na výkon práce v zdravotníctve pre iných zdravotníckych pracovníkov.

Tabuľka č. 15: Financovanie neformálneho (ďalšieho) vzdelávania zdravotníckych pracovníkov z verejného rozpočtu – bežný transfer poskytnutý Slovenskej zdravotníckej univerzite v tis. SK

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bežné výdavky v tis. Sk	73913	79097	79656	97756	74000	92395	385083	195842	229994	215276	201891

Zdroj: Ministerstvo zdravotníctva SR, február 2008

Ministerstvo vnútra SR

Finančné prostriedky osobitne alokované na vzdelávanie dospelých (ďalšie vzdelávanie) v rozpočte Ministerstva vnútra SR nie sú sledované a hodnotené. Z toho dôvodu možno poskytnúť len ďalej uvedené údaje o vynaložených finančných prostriedkoch na ďalšie vzdelávanie v rezorte Ministerstva vnútra za obdobie 2004 až 2007.

V rámci rezortu Ministerstva vnútra na ďalšie vzdelávanie boli v rokoch 2004 až 2007 čerpané výdavky v celkovej sume 283 168 tis. Sk, z toho v roku 2004 v sume 49 374 tis. Sk, v roku 2005 v sume 73 455 tis. Sk, v roku 2006 v sume 66 940 tis. Sk a v roku 2007 v sume 93 399 tis. Sk.

Ďalej v rokoch 2004 až 2007 boli čerpané výdavky aj na školenia, kurzy, semináre, porady, konferencie a sympózia v celkovej sume 106 082 tis. Sk, z toho v roku 2004 v sume 15 035 tis. Sk, v roku 2005 v sume 27 730 tis. Sk, v roku 2006 v sume 25 890 tis. Sk a v roku 2007 v sume 37 427 tis. Sk.

Okrem toho na ďalšie vzdelávanie boli vynaložené aj prostriedky, ktoré sú zahrnuté do prostriedkov vynaložených na formálne stredoškolské vzdelávanie v stredných odborných školách Policajného zboru a strednej školy požiarnej ochrany a na vysokoškolské vzdelávanie v Akadémii Policajného zboru. Na formálne vzdelávanie v uvedených rezortných školách boli v sledovanom období za roky 1997 až 2007 vyčerpané prostriedky v celkovej výške 5 334 247 tis. Sk, z toho za roky 2004 až 2007 vo výške 2 277 669 tis. Sk.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Vzdelávacie aktivity sú hradené z rozpočtu finančných prostriedkov Ministerstva spravodlivosti SR, Inštitútu vzdelávania Ministerstva spravodlivosti SR a z rozpočtu finančných prostriedkov Zboru väzenskej a justičnej stráže. Finančné prostriedky z rozpočtu ministerstva spravodlivosti boli čerpané na semináre, školenia, porady, jazykové kurzy zamestnancov ministerstva spravodlivosti a finančné prostriedky z rozpočtu Inštitútu vzdelávania boli čerpané na semináre, workshopy, školenia organizované pre zamestnancov a rezort ministerstva spravodlivosti. Finančné prostriedky Zboru väzenskej a justičnej stráže boli použité na zabezpečenie základného odborného

vzdelávania, špecializovaného odborné vzdelávania, špeciálnych kurzov a celoživotného vzdelávania príslušníkov a zamestnancov Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Tabuľka č. 16: Náklady na vzdelávanie za civilnú časť Ministerstva spravodlivosti SR, za Inštitút vzdelávania Ministerstva spravodlivosti SR, za Zbor väzenskej a justičnej stráže (ZVJS) v tis. Sk

Náklady v tis. Sk	rok										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Civilná časť	1732	1425	1491	2026	2294	2564	3150	3823	4156	4334	4478
Inštitút vzdelávania	1952	1812	2132	2465	2618	3146	3824	4666	6058	6642	5760
ZVJS	*	*	*	*	*	*	*	7805	7586	8784	8232
Spolu	3684	3237	3623	4491	4912	5710	6974	16294	17800	10316	18470

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR, február 2008

*poz.: Zbor väzenskej a justičnej stráže (ZVJS) sleduje náklady na vzdelávanie dospelých až od roku 2004, nakoľko v predošlých rokoch boli náklady zahrnuté do rozpočtu Ústavu na výkon väzby v Nitre, kde je Inštitút vzdelávania ZVJS dislokovaný. Množstvo finančných prostriedkov použitých priamo na vzdelávanie nie je preto možné za predošlé roky vyčíslit.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Finančné prostriedky určené na vzdelávanie dospelých boli poskytované nezamestnaným, nezamestnanosťou ohrozeným, ťažko zrakovo postihnutým dospelým najmä vo veku od 18-45 rokov na základnú sociálnu rehabilitáciu, vzdelávanie a prípravu pre trh práce, poradenskú službu a liečebno-preventívnu starostlivosť.

Tabuľka č.: 17 Výška finančných prostriedkov na vzdelávanie zrakovo postihnutých

Rok	Štátny rozpočet v SKK	Úrady práce v SKK	Spolu v SKK
1997	6 715 000,-	81 000,-	6 796 000,-
1998	6 743 000,-	508 000,-	7 251 000,-
1999	6 920 000,-	14 000,-	6 934 000,-
2000	7 138 000,-	94 000,-	7 226 000,-
2001	7 925 000,-		7 925 000,-
2002	8 773 000,-	18 000,-	8 791 000,-
2003	8 773 000,-	18 000,-	8 791 000,-
2004	12 086 000,-	4 000,-	12 090 000,-
2005	12 881 000,-	29 000,-	12 910 000,-
2006	47 612 000,-	9 000,-	47 621 000,-
2007	31 152 000,-	7 000,-	31 159 000,-

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, február 2008

Výška finančných prostriedkov vyplatených formou individuálnej štátnej pomoci zahraničným investorom a to formou príspevku na vzdelávanie zamestnancov prijatých na novovytvorené pracovné miesta v roku 2006 bola 313 911 020,- Sk.

Rozvoj zamestnateľnosti evidovaných nezamestnaných, nezamestnanosťou ohrozených bol podporovaný rekvifikáciou, vzdelávaním a prípravou pre trh práce. Taktiež bola podporovaná teoretická a praktická príprava zamestnancov na získanie nových vedomostí a odborných zručností.

Tabuľka č.: 18 Výška finančných prostriedkov z verejného rozpočtu vynaložených na vzdelávanie dospelých v rámci aktívnej politiky trhu práce

Rok	2003	2004	2005	2006	1. polrok 2007
Výška finančných prostriedkov v Sk	400 000 000	211 677 000	263 709 643	76 981 153	177 967 777

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, február 2008

Ministerstvo kultúry SR

Finančné prostriedky určené na vzdelávanie dospelých tvorili každoročne významnú súčasť kontraktu Národného osvetového centra a boli konkretizované v ročných plánoch činnosti a hospodárenia. Výška finančných prostriedkov určených na vzdelávanie v Národnom osvetovom centre postupne rastie. Finančné prostriedky boli použité na ďalšie profesijné vzdelávanie zamestnancov Národného osvetového centra ako aj na vzdelávanie dospelých prostredníctvom realizovaných vzdelávacích aktivít (školenia, semináre, kurzy, tvorivé dielne, výcviky, výstavy a pod.).

Tabuľka č.: 17 Verejné investície do vzdelávania dospelých v Národnom osvetovom centre

Výška finančných prostriedkov v tis. Sk	rok		
	2005	2006	2007
Spolu	1 133	2 234	5 713

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR, február 2008

Ministerstvo pôdohospodárstva SR

Ministerstvo pôdohospodárstva SR realizuje vzdelávacie aktivity prostredníctvom priamoriadených organizácii rezortu a to Agroinštitútu v Nitre, Agentúry pre rozvoj vidieka a Inštitútu vzdelávania veterinárnych lekárov. Vzdelávacie programy boli zamerané na rozvoj ľudského kapitálu v pôdohospodárstve a v lesníctve, skvalitňovanie životného prostredia a vidieka, rozvoj vidieka, rozvoj agroturistiky, veterinárnu oblasť a iné.

Tabuľka č.: 18 Výška finančných prostriedkov na vzdelávacie aktivity v pôdohospodárstve

Výška rozpočtu v tis. Sk podľa inštitúcií	Rok										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Agroinštitút Nitra	14797	16263	14959	15207	15055	17323	15930	9830	9924	9480	8540
Agentúra pre rozvoj vidieka	*	*	*	*	1320	705	1093	286	630	926	560
IVVL*	1012	1211	1293	1312	1488	1477	4541	4081	4240	4662	3946

Spolu	15809	17474	16252	16519	17863	19505	21564	14197	14794	15068	13046
--------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Zdroj: Ministerstvo pôdohospodárstva, február 2008

Ministerstvo obrany SR

Ministerstvo obrany SR zabezpečuje v prvom rade vzdelávacie aktivity pre osobitnú cieľovú skupinu, ktorú riadi a to pre profesionálnych vojakov. Vzdelávacie aktivity sa zameriavajú najmä na jazykovú prípravu a jazykové vzdelávanie profesionálnych vojakov a ich odborné vzdelávanie.

Tabuľka č.: 19 Výška finančných prostriedkov na vzdelávanie profesionálnych vojakov

Výdavky v tis. Sk	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
spolu	3 230	4 749	6 329	3 924	5 196

Zdroj: Ministerstvo obrany SR, február 2008

Ministerstvo financií SR

Ministerstvo financií v pôsobnosti svojho rezortu zabezpečuje jednotný systém vzdelávania zamestnancov colnej správy. Vzdelávacie aktivity boli zamerané na získavanie a zvyšovanie kvalifikácie, aktualizovanie a prehľbovanie vedomostí, získavanie zručností na výkon služobných a pracovných činností.

Tabuľka č.: 20 Výška finančných prostriedkov na vzdelávanie zamestnancov colnej správy

Rok	Vzdelávanie z prostriedkov štátneho rozpočtu	Počet vyškolených v roku	Vzdelávanie financované z prostriedkov ESF
1997	7 028 000	888	0
1998	5 905 000	3570	0
1999	2 207 000	650	0
2000	8 400 000	936	0
2001	847 000	1088	0
2002	683 000	1806	0
2003	14 892 600	2499	0
2004	6 956 000	2050	0
2005	5 500 000	1006	0
2006	5 356 000	1121	996 948
2007	5 260 000	1616	0

Zdroj: Ministerstvo financií SR, február 2008

1.2.2. Zahraničné bilaterálne/multilaterálne dotácie na vzdelávanie dospelých

Z programov Európskej únie boli čerpané od roku 1998 na vzdelávanie dospelých finančné prostriedky v rámci programov SOCRATES a Leonardo da Vinci. Granty boli schválené na projekty v rámci podprogramov Grundtvig, Minerva, , Arion, Lingua, Comenius – ďalšie vzdelávanie, Erasmus, Cedefop – študijné návštevy, mobility, pilotné a jazykové projekty.

Celkové sumy na všetky aktivity za jednotlivé roky sú v tabuľkách uvedené v ECU (1998-2000) a v EUR. Údaje za rok 2007 sú len o schválených projektoch (počet, granty), ich realizácia sa len začína.

Tabuľka č. 21: Prehľad projektov zameraných na ďalšie vzdelávanie dospelých v rokoch 1998-2007

Rok	Granty v EUR	Počet projektov
1998	722 139	6
1999	758 389	14
2000	607 854	14
2001	1 066 509	10
2002	1 153 540	19
2003	451 344	17
2004	992 318	29
2005	1 253 064	30
2006	1 583 168	43
2007	1 653 850	32

Zdroj: Národná agentúra Programu celoživotného vzdelávania, február 2008

Tabuľka č. 22: Prehľad mobilných projektov a individuálnych mobilít zameraných na ďalšie vzdelávanie dospelých v rokoch 1998-2007

Rok	Granty v EUR	Počet projektov
1998	77 944	6
1999	160 311	9
2000	403 876	18
2001	464 899	12
2002	355 212	13
2003	366 438	21
2004	547 566	24
2005	842 709	23
2006	887 708	38
2007	1 005 301	51

Zdroj: Národná agentúra Programu celoživotného vzdelávania, február 2008

1.2.3 Podpora vzdelávania dospelých súkromným sektorom

O výške podpory vzdelávania dospelých súkromným sektorom nemáme informácie.

1.2.4 Podpora vzdelávania dospelých občianskou spoločnosťou

Občianska spoločnosť vzdelávanie dospelých podporuje aktivitami mimovládnych organizácií, občianskych združení, zväzov, náboženských inštitúcií, ktoré ich financujú z vlastných prostriedkov. Výška a ciele využitia týchto prostriedkov nie sú sledované a nie sú k dispozícii relevantné informácie. Tieto subjekty môžu získať finančné zdroje v rámci daňového systému – každý občan môže odviesť dve percentá svojich daní na činnosť týchto inštitúcií.

1.2.5. Podiel účastníkov vzdelávania na financovaní vzdelávania dospelých

Podiel financovania jednotlivých subjektov sú uvedené v tabuľke č. 13.

1.2.6. Iné priame alebo nepriame finančné podporovanie vzdelávania dospelých

Na národnej úrovni nie sú využívané žiadne priame alebo nepriame finančné nástroje na podporu vzdelávania dospelých. Na regionálnej a podnikovej úrovni sú takéto nástroje využívané individuálne.

1.2.7. Benčmarky pre financovanie

Na národnej úrovni nie sú takéto benčmarky stanovené. Implementácia hlavných politických nástrojov a príprava novej legislatívy dávajú možnosť pre vytvorenie benčmarkov, ktoré by mohli byť založené na princípe daňových úľav pre účastníkov vzdelávania alebo zamestnávateľov, zavedenie vzdelávacích poukazov, osobitných štipendií a iných schém spolufinancovania.

2. Kvalita učenia a vzdelávania dospelých; zabezpečenie, účasť na vzdelávaní dospelých a výsledky

2.1. Inštitucionálny rámec vzdelávania dospelých, podstatné trendy od roku 1997

Vzdelávanie dospelých v najväčšom rozsahu sa zabezpečuje v neformálnom subsysteme vzdelávania podľa zákona 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z. z. v znení zákona č. 567/2001 Z. z. Zákon nadobudol účinnosť 1. januára 1998. Podľa tohto zákona ďalšie vzdelávanie môžu uskutočňovať školy a školské zariadenia, ale aj vzdelávacie inštitúcie, ktoré ho organizujú a realizujú prevažne na základe zápisu svojej vzdelávacej činnosti do obchodného registra (právnické osoby) alebo na základe živnostenského listu (fyzické osoby). Ďalšie vzdelávanie v Slovenskej republike je podľa živnostenského zákona voľnou živnosťou.

Kvalita ďalšieho vzdelávania je zabezpečená akreditáciou vzdelávacieho programu.

Zásadným krokom, ktorý tieto procesy upravil bol horeuvedený zákon č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní. Definuje, okrem iného, zriadenie Akreditačnej komisie ako poradného orgánu Ministerstva školstva Slovenskej republiky, ktorého úlohou je posudzovať spôsobilosť vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať vzdelávaciu aktivitu na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom. Činnosti akreditačnej komisie a akreditácie upravuje štatút akreditačnej komisie, ktorý vydáva ministerstvo školstva.

Akreditácia je štátne overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať vzdelávaciu aktivitu na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom o ďalšom vzdelávaní. O akreditácii rozhoduje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky na základe stanoviska Akreditačnej komisie Ministerstva školstva Slovenskej republiky pre ďalšie vzdelávanie. Vzdelávacia inštitúcia môže získať akreditáciu vzdelávacej aktivity, ak má v predmete činnosti vzdelávaciu činnosť, vypracuje projekt a pedagogickú dokumentáciu vzdelávacej aktivity, zabezpečí zodpovedajúci lektorský zbor zodpovedajúce materiálne a technické podmienky pre uskutočnenie vzdelávacej aktivity. Vzdelávacia inštitúcia môže uskutočňovať aj neakreditované vzdelávacie aktivity, je však povinná predložiť ministerstvu žiadosť o akreditáciu, ak uskutočňuje vzdelávaciu aktivitu

- pre zamestnancov a volených predstaviteľov verejnej správy; obsah, rozsah a podmienky absolvovania určí príslušný orgán verejnej správy,
- pre účastníkov, ktorí sa pripravujú na získanie stupňa vzdelania; obsah, rozsah a podmienky absolvovania prípravy určí základná škola alebo stredná škola,
- na ktorú sa budú poskytovať prostriedky zo štátneho rozpočtu,
- ktorej absolventom bude vzdelávacia ustanovizeň vydávať osvedčenie o získanom vzdelaní.

Platnosť potvrdenia o akreditácii je päť rokov. Kontrolu dodržiavania podmienok akreditácie vykonáva ministerstvo. Ministerstvo školstva SR registruje podľa kvalifikovaného odhadu asi 1200 vzdelávacích ustanovizní, ktoré majú akreditované vzdelávacie programy.

Okrem akreditácie vzdelávacieho programu podľa zákona o ďalšom vzdelávaní, vzdelávacie inštitúcie pre zabezpečenie a preukázanie svojej kvality v konkurenčnom prostredí majú možnosť implementovať niektorý z modelov systému manažmentu kvality (model CAF, EFQM, ISO).

Kvalita vzdelávania dospelých vo formálnom subsystéme vzdelávania je zabezpečená na vysokej škole akreditáciou vzdelávacieho programu, ktorú vykonáva Akreditačná komisia vlády Slovenskej republiky podľa osobitného zákona (zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách) a na stredných školách schválením študijných plánov a študijného obsahu. Implementácia systémov kvality sa rozširuje aj na vysoké školy a stredné školy.

2.1.1 Inštitúcie zodpovedné za riadenie a koordináciu vzdelávania dospelých na národnej úrovni

Za riadenie a koordináciu vzdelávania dospelých na národnej úrovni je podľa zákona o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov zodpovedné Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Ústredné orgány štátnej správy sa spolupodieľajú na vypracovávaní dlhodobých zámerov a cieľov v oblasti celoživotného vzdelávania a ich napĺňaní. Pôsobnosť ostatných ústredných orgánov štátnej správy v oblasti vzdelávania dospelých sme uviedli v časti 1.1.4. Ostatné ústredné orgány štátnej správy zabezpečujú kvalitu vzdelávania dospelých v neformálnom subsystéme vzdelávania akreditáciou vzdelávacích aktivít podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Ministerstvo zdravotníctva SR má pre osobitnú cieľovú skupinu – zdravotnícky pracovníci – pre zabezpečovanie kvality má zriadenú vlastnú akreditačnú komisiu.

Na mimovládnej úrovni pôsobí Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v Slovenskej republike – občianske združenie, ktoré združuje cca 130 vzdelávacích inštitúcií a presadzuje ich spoločné záujmy. Združenie bolo založené v roku 1991. Okrem nej pôsobia aj ďalšie asociácie, resp. občianske združenia, ktoré sú profesiovo orientované a vznikli v rámci štruktúr zamestnávateľských zväzov. Ich úlohou je koordinácia vzdelávania dospelých v úzkej špecifickej oblasti.

2.1.2. Príklady programov vzdelávania dospelých v Slovenskej republike

Program	Poskytovateľ			Oblasť vzdelávania			Cieľová skupina	Cena	Zdroj
	Verejný/ štátny	Nezisk. organ.	Súkr.	Všeob. komp.	Odb. zručn.	Všeob. zručn. a inovácie			
Programové rozpočtovania a správa majetku štátu	x			x	x		zamestnanci rezortu MPSVR SR		ŠR/VP
Vzdelávanie manažérov rezortu PSVR k budovaniu efektívnych tímov	x				x		zamestnanci rezortu MPSVR SR		ESF

Vzdelávanie a testovanie digitálnej gramotnosti štátnych zamestnancov rezortu MPSVR	x				x		štátni zamestnanci rezortu MPSVR SR	2133198	ESF
Anglický jazyk (Eurospeak)			x	x			štátni zamestnanci rezortu MV SR	64000	VP
Informačné a komunikačné technológie	x			x			učitelia, študenti, doktorandi	660000	ESF
Digitálny Štúrovci (základy ovládania PC)	x			x			dôchodcovia		
Závažné priemyselné havárie	x				x		zamestnanci podniku	268000	súkr.

V tabuľke sú uvedené vybrané programy vzdelávania dospelých, ktoré ukazujú aktuálnu situáciu podľa jednotlivých položiek. Úplný prehľad nie je k dispozícii. Ročne je akreditovaných cca 900-1100 programov vzdelávania dospelých, okrem nich sa uskutočňujú vzdelávacie aktivity, ktoré nie sú akreditované. Ich počet nie je známy, môže to byť ročne cca 500-700 programov.

2.1.3 Spojitosť medzi formálnym subsystémom vzdelávania a neformálnym subsystémom vzdelávania

Jednotlivé subsystémy celoživotného vzdelávania (formálne, neformálne a informálne vzdelávanie) v dôsledku pretrvávania štruktúr, modelov a mechanizmov z minulého storočia fungujú doteraz samostatne, izolovane. Síce prešli a prechádzajú zmenami (vysoké školstvo, regionálne školstvo), alebo sa veľmi extenzívne rozvíjajú (ďalšie vzdelávanie), výsledky však nespĺňajú očakávania a porovnania dosahovaných ukazovateľov s priemerom Európskej únie nie sú uspokojivé. V súčasnosti ešte nie sú vytvorené podmienky pre hodnotenie a porovnávanie výsledkov rôznych druhov ďalšieho vzdelávania so vzdelávaním platným v školskom systéme. Zatiaľ nie je splnená podmienka deklarovaná Lisabonským procesom a definovaná Kodanskou deklaráciou – vytvoriť otvorený systém vzdelávania, ktorý by umožnil získať rovnaké vzdelanie vo formálnom subsystéme vzdelávania a neformálnom subsystéme vzdelávania, umožnil by prechod medzi týmito subsystémami a rozšíril možnosti občanov získať vzdelanie potrebné pre aktívne zapojenie sa do života spoločnosti.

Formálny subsystém vzdelávania prejavuje vysoký stupeň uzavretosti a rigidity a neschopnosť konštruktívne využívať komplementárne funkcie neformálneho systému vzdelávania na skrátenie času potrebného na nadobudnutie novej kvalifikácie alebo na rozšírenie pôvodnej. Až na malé výnimky (napr. technik požiarnej ochrany, sprievodca cestovného ruchu) udeľuje oficiálne uznávané doklady o získaní kvalifikácie. Najväčším systémovým nedostatkom je neschopnosť formálneho subsystému vzdelávania pružne

reagovať na novo vznikajúce profesie a na zavádzanie nových technológií a inovácií do praxe tvorbou nových učebných a študijných odborov. Dĺžka procesu tvorby a zavádzania nových učebných a študijných odborov je neúnosne dlhá (cca 4-6 rokov a viac), čo vôbec nezodpovedá potrebám zamestnávateľov a praxe. Z hľadiska zabezpečenia adekvátnej ponuky vzdelávacích aktivít je priebežné zisťovanie a monitorovanie aktuálnych a perspektívnych potrieb trhu práce na národnej, ako aj regionálnej úrovni nedostatočné.

Neformálny subsystém vzdelávania vyniká svojou schopnosťou okamžite reagovať na nové vzdelávacie potreby, na inovácie a zavádzanie nových technológií tvorbou programov vzdelávania „šitých na mieru“. Jeho nedostatkom je, že neposkytuje formálne uznávané doklady o nadobudnutí kvalifikácie. Problémom je absencia rámcových kvalifikačných štandardov určujúcich minimálne základné požiadavky pre určitý odbor činnosti. Vzdelávacie inštitúcie poskytujúce vzdelávanie mimo formálneho subsystému fungujú na báze ponuky a dopytu na trhu práce.

Výnimku tvorí uznanie výsledkov neformálneho vzdelávania pre získanie živnostenského oprávnenia podľa zákona č. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého je možné na získanie živnostenského listu pre remeselné činnosti preukázať odbornú spôsobilosť osvedčením o získanom vzdelaní v akreditovanej vzdelávacej inštitúcii a osvedčením o vykonaní kvalifikačnej skúšky, ktorou sa overujú odborné teoretické vedomosti a praktické znalosti technických a technologických postupov, ktoré sa vyžadujú pri prevádzkovaní živnosti.. O absolvovaní kvalifikačnej skúšky sa vydáva osvedčenie o získanom vzdelaní pre príslušnú živnosť. Vykonaním kvalifikačnej skúšky sa nezískava stupeň vzdelania.

Pretrvávajúcimi problémami sú nedostatočná kompatibilita a priechodnosť medzi sektormi formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania a priestupnosť škôl na horizontálnej a vertikálnej úrovni. Jedným z dôsledkov tejto situácie je, že kvalifikácie, vedomosti a zručnosti získané v systémoch neformálneho a informálneho vzdelávania nie sú dostatočne akceptované z pohľadu spoločnosti a zamestnávateľov. Zamestnávatelia nemajú dostatočný záujem o vzdelávanie vlastných zamestnancov.

2.1.4. Ukončenie vzdelávania

Vzdelávanie dospelých vo formálnom subsystéme vzdelávania vedie k získaniu oficiálne uznanému dokladu o dosiahnutom vzdelaní. V závislosti od toho, na akom druhu školy sa dospelý jedinec vzdeláva, škola mu vydá vysvedčenie (základná škola, stredná škola) alebo diplom (vysoká škola) o absolvovanom štúdiu, ktoré je dokladom o získaní stupňa vzdelania a umožňuje jeho vlastníkovi uplatniť sa na trhu práce v súlade s požiadavkami zamestnávateľa.

V neformálnom subsystéme vzdelávania vzdelávacie inštitúcie vydávajú absolventovi vzdelávacej aktivity akreditovanej podľa zákona o ďalšom vzdelávaní osvedčenie o získanom vzdelaní. Osvedčenie má celoštátnu platnosť, má povahu verejnej listiny. Osvedčenie o získanom vzdelaní vydané absolventovi akreditovanej vzdelávacej aktivity sa vydáva na neurčitý čas. Vzdelávacia inštitúcia absolventom neakreditovanej vzdelávacej aktivity vydá potvrdenie o absolvovaní vzdelávacej aktivity (kurzu). Uznanie výsledku vzdelávania v oboch prípadoch závisí od potenciálneho zamestnávateľa, v súlade s jeho potrebami a nárokom na vzdelanie svojich zamestnancov.

2.2. Účastníci vzdelávania dospelých

2.2.1. Štatistické údaje o účastníkoch vzdelávania dospelých

V Slovenskej republike nie je spracovaná jednotná metodika evidencie účasti dospelých na vzdelávaní. Nie je ani evidencia o počtoch osôb v jednotlivých cieľových skupinách. Z tohto dôvodu nie sú k dispozícii ani celkové požadované údaje (členenie podľa veku, pohlavia, dosiahnutého stupňa vzdelania) ani v spolupráci s príslušnými rezortmi.

Štatistické údaje o počte dospelých, ktorí sa vzdelávajú v neformálnom subsystéme vzdelávania (ďalšie vzdelávanie) alebo vo formálnom subsystéme vzdelávania formou externého štúdia spracúva Ústav informácií a prognóz školstva, ktorý je priamo riadenou organizáciou Ministerstva školstva SR.

K 28. februáru 2007 existovalo v Slovenskej republike spolu 33 vysokých škôl; z toho 20 verejných, 10 súkromných a 3 štátne vysoké školy. V rámci 18 verejných vysokých škôl pôsobilo 101 fakúlt, 2 verejné vysoké školy sa nečlenili na fakulty. Na vysokých školách v sledovanom období v externej forme štúdia, ktorá viedla k získaniu stupňa vzdelania, študoval nasledovný počet dospelých:

Tabuľka č. 23: Vzdelávanie dospelých v externej forme štúdia na vysokých školách

Počet externých študentov	Rok										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Spolu	18040	23590	29240	33073	38980	39042	45192	53018	63160	76120	78283
z toho ženy	10681	14224	17355	20031	23246	23618	27974	34529	42722	51620	54790

Zdroj: Separát štatistickej ročenky školstva SR 1997 – 2007. Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava 1997 - 2007

Vysoké školy okrem druhov štúdia, ktoré vedú k získaniu stupňa vzdelania organizujú a realizujú aj ďalšie odborné vzdelávanie a záujmové vzdelávanie. Medzi osobitnú cieľovú skupinu, pre ktoré vysoké školy organizujú špeciálne vzdelávacie programy, patria pedagogickí zamestnanci. Osobitným druhom štúdia na vysokej škole je absolvovanie doplnujúceho pedagogického štúdia pre absolventov vysokých škôl a stredných škôl neučiteľských študijných programov a študijných odborov, ktorým chýbajú vedomosti v oblasti pedagogiky, psychológie a didaktiky odborných predmetov (pedagogická spôsobilosť) a pôsobia alebo chcú pôsobiť ako učitelia na základných školách, na stredných školách a v školských zariadeniach alebo ako majstri odbornej výchovy alebo ako vychovávatelia alebo ako asistenti učiteľa. Uvedené štúdium umožňuje absolventom vysokoškolského štúdia prvého stupňa a druhého stupňa neučiteľských študijných programov a absolventom stredných škôl neučiteľských študijných odborov rozšíriť možnosti uplatnenia sa na trhu práce, t. j. po absolvovaní doplnujúceho pedagogického štúdia môžu pôsobiť ako kvalifikovaní pedagógovia na príslušnom druhu a type školy. Tento druh štúdia neuskutočňujú súkromné vysoké školy.

Tabuľka č. 24: Počet študujúcich v doplňujúcom pedagogickom štúdiu*

Počet osôb študujúcich DPŠ	rok								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Spolu	1 285	1 821	1 198	2 097	2 279	1 898	1 950	2 305	1 666

Zdroj: Separát štatistickej ročenky školstva SR 1999 – 2007. Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava 1999 - 2007

*pozn.: Štatistické údaje boli sledované len od roku 1999

Medzi ďalšiu osobitnú cieľovú skupinu, pre ktorú vysoké školy organizujú a realizujú vzdelávacie programy, sú starší ľudia – seniori. Pri vysokých školách sú zriadené tzv. Univerzity tretieho veku, ktoré vytvárajú základňu pre uspokojovanie vzdelávacích potrieb občanov v postproduktívnom veku. Na vysokoškolskej úrovni sprístupňuje poznatky z rôznych vedeckých disciplín, ktoré študujúci využívajú pre svoj osobný rozvoj a súčasne v prospech celej spoločnosti. Jej význam spočíva predovšetkým v tom, že ponúka občanom „tretieho veku“ kvalitné využitie voľného času, pozitívne sociálne zaradenie, udržiavanie duševnej a fyzickej rovnováhy, čo prispieva k navráteniu pocitu plne prežívaného života, k rozširovaniu obzoru, zvyšovaniu vedomostí a získavaniu aktuálnych informácií z oblastí vedy a techniky. Štúdium na Univerzite tretieho veku je chápané ako neprofesijné a záujmové, jeho ukončenie nevedie k získaniu žiadnej, ani vysokoškolskej kvalifikácie.

Tabuľka č. 25: Vzdelávanie seniorov na Univerzitách tretieho veku

Počet osôb študujúcich na UTV	Rok									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Spolu	*	2 268	2 584	2 964	3 119	3 581	4 154	4 525	5 274	6 033
z toho ženy	*	1 728	2 231	2 322	2 542	3 018	3 202	3 808	4 785	5 244

Zdroj: Separát štatistickej ročenky školstva SR 1999 – 2007. Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava 1999 - 2007

Pozn. * Štatistické údaje boli sledované len od roku 1999

Na vzdelávaní dospelých značnou mierou participujú aj stredné školy. Poskytujú druhú šancu pre tých, ktorí nemohli z určitých dôvodov získať vzdelanie alebo kvalifikáciu počas školského vzdelávania. Stredné všeobecné vzdelanie je možné nadobudnúť štúdiom popri zamestnaní na gymnáziách. Možnosť získania stredného odborného vzdelania pre dospelých je na stredných odborných školách, stredných odborných učilištiach. Taktiež stredné školy organizujú nadstavbové štúdium, ktoré končí maturitnou skúškou a pomaturitné štúdium, ktoré poskytuje vyššie odborné vzdelanie.

Tabuľka č. 26: Vzdelávanie dospelých v štúdiu popri zamestnaní (externé štúdium) na stredných školách

Počet externých študentov	rok							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
spolu	15 305	12 761	13 692	12 920	13 632	14 095	12 607	11 651
z toho ženy	8 500	7 441	7 860	8 079	8 495	8 064	6 990	6 676

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva, 1999-2006

Vzdelávanie dospelých v Slovenskej republike najviac sa realizuje v neformálnom subsystéme vzdelávania podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Neformálne vzdelávanie vyniká svojou schopnosťou okamžite reagovať na nové vzdelávacie potreby, na inovácie a zavádzanie nových technológií tvorbou programov vzdelávania „šitých na mieru“.

Slovenská republika je v súčasnosti podľa metodiky Eurostatu výrazne pod priemerom EÚ v účasti dospelých vo veku 25-64 rokov na ďalšom vzdelávaní. Vzhľadom na predlžujúcu sa vekovú hranicu odchodu do starobného dôchodku a starnutie populácie, je ďalšie vzdelávanie dospelých ako súčasť celoživotného vzdelávania kľúčovým faktorom rozvoja slovenskej spoločnosti. Štatistika Eurostatu za rok 2005 udáva pre SR údaj 5 % účasti dospelých (25-64 ročných) na akomkoľvek vzdelávaní v posledných 4 týždňoch pred zisťovaním, pričom cieľ, ktorý má EÚ dosiahnuť v roku 2010, je 12,5 %. Aj napriek tomu, že SR v súčasnosti zaostáva za benchmarkom 12,5 % v ďalšom vzdelávaní dospelých vo veku 25-64 rokov, pri stimulácii celoživotného vzdelávania a pri efektívnom využívaní zdrojov Európskeho sociálneho fondu je vysoká pravdepodobnosť priblíženia sa k cieľovej hodnote benchmarku okolo roku 2012. Percento populácie mužov a žien vo veku od 25 do 64 rokov, ktorá sa zúčastňuje na vzdelávaní a školení je porovnateľné: muži 4,7 a ženy 5,2 v roku 2005.

Tabuľka č. 27: Podiel dospeljej populácie na ďalšom vzdelávaní

Podiel dospeljej populácie (25-64) zúčastňujúcej sa ďalšieho vzdelávania				
	Rok			
	2002	2003	2004	2005
EU – 15	8,5	9,9	11,1	11,9
Slovenská republika	9,0	4,8*	4,6	5,0

Zdroj: Eurostat; pozn. * od roku 2003 došlo vo výpočte hodnoty pre SR k zmene metodiky

V Slovenskej republike ako v jedinom členskom štátne EU 25 sa v uplynulých rokoch (od roku 2001, najmä v rokoch 2003 – 2004) významne znížila úroveň zapojenia do vzdelávania a odbornej prípravy dospeljej populácie. Takýto vývoj sa týkal všetkých vekových kategórií a vzdelanostných skupín ako aj bez rozdielu, či išlo o zamestnaných, nezamestnaných alebo ekonomicky neaktívnych. Kým v roku 2002 vyššie uvedené skupiny dospelých obyvateľov úrovňou zapojenia do vzdelávania a školenia boli na úrovni EU 15, v roku 2005 sa úroveň znížila dvojnásobne.

Hlavným dôvodom uvedeného prepadu účasti dospelého obyvateľstva na vzdelávaní v rokoch 2003-2005 bola jednak nízka motivácia zamestnávateľov orientovaná na dosiahnutie rýchleho hospodárskeho výsledku pri dostatku vzdelaných a vyškolených zamestnaných z predchádzajúceho obdobia. Ďalším dôvodom bolo v rokoch 2002-2004 očakávanie zamestnávateľov, ale aj vzdelávacích inštitúcií, vstup Slovenskej republiky do Európskej únie, ale aj oneskorená príprava vzdelávacích projektov najmä spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. V roku 2005 sa úroveň zapojenia obyvateľstva do vzdelávania a školenia veľmi mierne zvýšila.

Vzdelávacie inštitúcie majú povinnosť poskytovať štatistické informácie o uskutočňovaní vzdelávacích aktivít orgánu vykonávajúcemu a zabezpečujúcemu spracovanie údajov štatistického zisťovania (Ústav informácií a prognóz školstva), túto povinnosť neplnia všetky vzdelávacie inštitúcie. Aj napriek tomu, že v Slovenskej republike približne 1200

vzdelávacích inštitúcií má akreditované vzdelávacie programy (rok 2007), štatistické informácie o svojej činnosti poskytuje ročne približne 500 vzdelávacích inštitúcií. Odstránenie nedostatkov v oblasti poskytovania štatistických informácií predpokladá pripravovaný návrh zákona o celoživotnom vzdelávaní, podľa ktorého vzdelávacie inštitúcie budú povinné poskytnúť štatistické informácie Ministerstvu školstva SR. Zanedbanie tejto povinnosti bude viesť k uloženiu finančnej pokuty. Predpokladáme, že týmto zákonom sa zavedie jednotný systém a metodika evidencie účastníkov na neformálnom (ďalšom) vzdelávaní a to podľa pohlavia, veku, vekových kategórií, druhu vzdelávania a pod.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame podiel vzdelávaných dospelých podľa vekovej štruktúry za roky 2002-2006 podľa štatistických výstupov, ktoré poskytlo 458 štatistických jednotiek (vzdelávacích inštitúcií).

Tabuľka č. 28: Podiel vzdelávaných dospelých v percentách

Podiel vzdelávaných dospelých v % podľa vekovej štruktúry	rok				
	2002	2003	2004	2005	2006
od 15 do 19 rokov	14,03	13,81	14,87	11,50	10,55
od 20 do 24 rokov	13,88	13,82	14,64	12,49	11,20
od 25 do 29 rokov	16,01	16,42	15,87	14,31	14,95
od 30 do 34 rokov	16,13	15,45	15,80	15,33	17,03
od 35 do 39 rokov	15,40	16,10	15,55	15,00	15,75
od 40 do 49 rokov	16,28	15,36	14,05	18,56	19,07
od 50 do 59 rokov	7,06	7,79	7,99	11,84	9,93
60 a viac rokov	1,21	1,25	1,23	0,96	1,51

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva, 2008

Osobitné cieľové skupiny

Vzdelávacia politika Slovenskej republiky v oblasti neformálneho vzdelávania sa zameriavala hlavne na vzdelávanie pre trh práce. V tejto oblasti prioritnú skupinu vzdelávania dospelých tvoria nezamestnaní, nezamestnanosťou ohrození, záujemcovia o zamestnanie a znevýhodnení uchádzači o zamestnanie. Znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie je uchádzač, ktorý je absolventom školy (občan mladší ako 25 rokov veku, ktorý skončil sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia menej ako dvomi rokmi a nezískal svoje prvé pravidelne platené zamestnanie), občania starší ako 50 rokov, dlhodobo nezamestnaní (občan vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 mesiacov z posledných 16 mesiacov od zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie) a občania so zdravotným postihnutím. Širokospektrálny záber nástrojov aktívnej politiky trhu práce, ktoré patrí do rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny, umožňuje uvedenej skupine dospelých zvyšovanie ich zamestnateľnosti prostredníctvom vzdelávania a prípravy pre trh práce.

Uvádzame stručný prehľad o počte vzdelávaných dospelých v rámci aktívnej politiky trhu práce (dostupné údaje od roku 2003 – 1. polrok 2007):

V roku 2003 Národný úrad práce podľa vtedy účinného zákona č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov organizoval a realizoval 2 331 kurzov, ktoré boli rozdelené do ôsmich kategórií. V roku 2003 bolo ukončených 2 619 kurzov.

Počet evidovaných nezamestnaných zaradených do rekvalifikácie v roku 2003 predstavoval vzhľadom na rozsah nezamestnanosti v Slovenskej republike 5,6%, čo oproti roku 2002 predstavuje pokles o 3,8 percentuálnych bodov.

V roku 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý zavádzal nové nástroje aktívnej politiky trhu práce. Jedným týmto nástrojom je vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie. Vzdelávanie a prípravu pre trh práce môže zabezpečiť uchádzačovi o zamestnanie a záujemcovi o zamestnanie úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ak o to záujemca písomne požiada, a na základe zhodnotenia ich schopností, pracovných skúseností, odborných zručností, dosiahnutého stupňa vzdelania a zdravotnej spôsobilosti na prácu. V roku 2004 bolo zaradených na vzdelávanie a prípravu pre trh práce 27 168 uchádzačov o zamestnanie a 40 záujemcov o zamestnanie. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny uzatvorili dohody na tento nástroj v celkovej výške 211 677 tis. Sk, z toho na realizáciu vzdelávania pre uchádzačov o zamestnanie to predstavovalo sumu 211 499 tis. Sk. Priemerná dohodnutá suma na jednu osobu zaradenú do vzdelávania a prípravy pre trh práce bola vo výške 7 785 Sk.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce v roku 2004

Z celkového počtu 27 168 uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania bolo:

- 16 458 žien
- 15 734 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie

Z celkového počtu 15 734 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania tvorili:

- 2 170 absolventi škôl
- 3 645 občania starší ako 50 rokov veku
- 10 937 dlhodobo nezamestnaní občania
- 684 občania so zdravotným postihnutím

V roku 2005 úrady práce, sociálnych vecí a rodiny prijali 71 646 žiadostí uchádzačov o zamestnanie na zaradenie do vzdelávania a prípravy pre trh práce. Do vzdelávania a prípravy pre trh práce bolo zaradených 35 689 uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje necelých 50 % z prijatých žiadostí.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce v roku 2005

Z celkového počtu 35 689 uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania bolo:

- 21 925 žien – 61,43 %
- 21 092 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie – 59,10 %

Z celkového počtu 21 092 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania tvorili:

- 2 994 absolventi škôl – 14,19 %
- 5 425 občania starší ako 50 rokov veku – 25,72 %
- 13 268 dlhodobo nezamestnaní občania – 62,91 %

- 1 264 občania so zdravotným postihnutím – 5,99 %

V rámci štruktúry uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce môžeme pozorovať trend vyššieho podielu zaradených žien – 61,43 %. Pozitívom je aj fakt, že úrady práce, sociálnych vecí a rodiny sa snažili vo väčšej miere zaradiť do vzdelávania znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie pre ktorých je nevyhnutné okrem iných aktivít aj rozšírenie ich kvalifikačných kompetencií a zručností v súvislosti s ich začlenením sa na trh práce. Dôležitým ukazovateľom, ktorý poukazuje na úspešnosť vzdelávania a prípravy pre trh práce je počet resp. podiel umiestnených uchádzačov o zamestnanie, ktorí ukončili vzdelávanie a prípravu pre trh práce.

V roku 2005 sa takto umiestnilo na trh práce 12 264 uchádzačov o zamestnanie a najviac z nich (4 392 uchádzačov o zamestnanie) sa umiestnilo do zamestnania v časovom intervale od 1 mesiaca do 3 mesiacov po skončení vzdelávania a prípravy pre trh práce.

V roku 2006 mieru zapojenia uchádzačov o zamestnanie ovplyvnila aj legislatívna zmena od 1.1.2006, kedy do vzdelávania a prípravy pre trh práce mohli byť zapojení tí uchádzači o zamestnanie, ktorých schopnosti a predpoklady boli odporúčané na základe individuálneho akčného plánu odborného poradcu. Výrazne sa zmenil charakter nástroja aj v tom, že napriek zvýšenej sume poskytovanej na túto aktivitu bol zaradený do praxe prvok finančnej spoluúčasti uchádzača o zamestnanie pri zapojení sa do procesu vzdelávania a prípravy pre trh práce, čo výrazne ovplyvnilo záujem, ako aj postavenie dobrovoľnosti zapojenia uchádzačov o zamestnanie do aktivity. V sledovanom období úrady práce, sociálnych vecí a rodiny prijali 15 427 žiadostí uchádzačov o zamestnanie na zaradenie do vzdelávania a prípravy pre trh práce. V roku 2006 bolo do vzdelávania a prípravy pre trh práce zaradených 8 374 uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje 54 % z prijatých žiadostí.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce v roku 2006

Z celkového počtu 8 374 uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania bolo:

- 5 011 žien – 59,83 %
- 4 674 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie – 55,81 %

V rámci štruktúry uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce, môžeme skonštatovať 59,83 % -ný podiel zaradených žien.

Najpočetnejšou skupinou osôb, ktorí boli zaradení do vzdelávania a prípravy pre trh práce sú dlhodobo nezamestnaní. Pozitívnym faktom je, že do vzdelávania sú zaraďovaní aj uchádzači o zamestnanie starší ako 50 rokov veku. Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie, ktorí spĺňajú dve a viac podmienok znevýhodneného uchádzača o zamestnanie, sú zaraďovaní do dvoch a viacerých kategórií znevýhodnenia. Celkom len 12 % z celkového počtu zaradených na sledovaný nástroj aktívnej politiky trhu práce sú absolventi škôl. Avšak umiestňovanie absolventov škôl má v SR regionálny rozmer. Evidencia absolventov škôl má sezónny charakter, a tiež je potrebné spomenúť, že nie vo všetkých prípadoch v rámci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny absolventi tvoria rizikovú skupinu.

V sledovanom období sa z uchádzačov o zamestnanie, ktorí absolvovali vzdelávanie a prípravu pre trh práce umiestnilo 6 269 osôb. Z časového hľadiska, najväčší počet uchádzačov o zamestnanie sa umiestnil v horizonte od 1 do 3-ch mesiacov od ukončenia vzdelávania, t.j. 1 934 osôb, čo predstavuje viac ako 15 % z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorí ukončili vzdelávacie aktivity.

V 1. polroku 2007 úrady práce, sociálnych vecí a rodiny prijali 11 789 žiadostí uchádzačov o zamestnanie na zaradenie do vzdelávania a prípravy pre trh práce. V 1. polroku 2007 bolo do vzdelávania a prípravy pre trh práce zaradených 3 260 uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje necelých 28 % z prijatých žiadostí. Vzdelávanie a prípravu pre trh práce ukončilo 3 157 osôb.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce za 1. polrok 2007

Z celkového počtu 3 260 uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania bolo:

- 1 957 žien – 60,03 %
- 1 668 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania – 51,17 %

V rámci štruktúry uchádzačov o zamestnanie zaradených do vzdelávania a prípravy pre trh práce možno pozorovať vysoký podiel zaradených žien – 60,03 %. Najpočetnejšou skupinou osôb, ktorí boli zaradení do vzdelávania a prípravy pre trh práce sú dlhodobozamestnaní. Pozitívny fakt je, že do vzdelávania sú zaradovaní vo väčšej miere aj uchádzači o zamestnanie starší ako 50 rokov veku. Celkovo len 10 % z celkového počtu zaradených do vzdelávania sú absolventi škôl. V sledovanom období sa z uchádzačov o zamestnanie, ktorí absolvovali vzdelávanie a prípravu na trh práce umiestnilo na trh práce 1 027 osôb. Najväčší počet uchádzačov o zamestnanie sa z časového hľadiska umiestnil v horizonte od 1 mesiaca do 3 mesiaca od ukončenia vzdelávania, a to 449 osôb, čo predstavuje viac ako 14 % z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorí ukončili vzdelávacie aktivity.

Okrem uplatňovania vzdelávania a prípravy pre trh práce, ktoré boli určené pre všetkých evidovaných nezamestnaných, osobitná pozornosť sa venovala riešeniu rómskej problematiky. V prípade, ak spĺňali jedno z kritérií znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, boli zaradení do vzdelávania a prípravy pre trh práce. Osobitné vzdelávacie programy sa organizovali pre rómskych asistentov učiteľa, rómskych asistentov v zdravotníctve. Presné údaje o počte účastníkov tohto vzdelávania neevidujeme.

Špeciálne vzdelávacie programy pre väzňov vo výkone trestu odňatia slobody zabezpečovali jednotlivé Ústavy pre výkon trestu odňatia slobody, ktoré patria pod Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže (rezort ministerstva spravodlivosti). Tieto zároveň evidujú aj počet väzňov.

Tabuľka č. 29: Počet vzdelávaných odsúdených

Vzdelávací kurz	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Pre negramotných					
Spolu	70	192	150	130	99
Muži	61	192	150	123	92
Ženy	9	0	0	7	7
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	1,2	3,1	2,4	2,1	1,6
I. stupeň základnej školy					

Spolu	158	89	0	0	0
Muži	158	89	0	0	0
Ženy	0	0	0	0	0
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	2,7	1,5	0	0	0
Doplnenie zákl. vzdelania					
Spolu	80	48	40	33	114
Muži	80	48	40	33	114
Ženy	0	0	0	0	0
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	1,4	0,8	0,6	0,5	2
Rekvalifikačné kurzy					
Spolu	99	154	108	671	141
Muži	89	130	108	661	131
Ženy	10	24	0	10	10
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	1,7	2,5	1,7	11	2,3
Iné kurzy					
Spolu	62	356	438	981	483
Muži	48	311	405	969	483
Ženy	14	45	33	12	0
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	1,1	5,8	7,6	16	7,9
Vzdelávanie v odborných učilištiach					
Spolu	42	65	41	22	12
v % vyjadrení z celkového počtu odsúdených	0,7	1,1	0,7	0,4	0,2

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR, február 2008

2.2.2. Štúdie (prehľady, zmapovanie) o ťažko dosiahnuteľných cieľových skupinách (s nízkou motiváciou ku vzdelávaniu) a ich účasti/neúčasti na vzdelávaní dospelých

Neevidujú sa žiadne štúdie (prehľady, zmapovanie) o ťažko dosiahnuteľných cieľových skupinách (s nízkou motiváciou ku vzdelávaniu) a ich účasti alebo neúčasti na vzdelávaní dospelých.

2.2.3. Výskumy a štúdie o motivácii vzdelávania dospelých

O motivácii vzdelávania dospelých neboli vykonané osobitné štúdie. Motivácia ku vzdelávaniu sa uskutočňuje najmä podľa v bode 2.2.1. uvedených nástrojov aktívnej politiky trhu práce. Okrem toho na motivácii vzdelávania zamestnancov participujú aj zahraniční investori, ktorým napr. v roku 2006 v rámci individuálnej štátnej pomoci na podporu vzdelávania zamestnancov bolo vyplatených 313 911 020,- Sk. Zvyšuje sa tiež motivácia zamestnávateľov podporiť vzdelávanie vlastných zamestnancov súvisiacich so vznikom nových pracovných miest a udrzaním už existujúcich pracovných miest – najmä pre zamestnancov so stredoškolským vzdelaním. Podporou vzdelávania realizovaného zamestnávateľom zvyšuje sa aj motivácia k vzdelávaniu zamestnancov, ktoré napomáha k zvýšeniu ich vzdelanostnej úrovni, rozšíreniu pracovného potenciálu a tak predchádzať prepustenie zo zamestnania. V prvom polroku 2007 sa vzdelávania zúčastnilo 8 708 zamestnancov s celkovou dohodnutou sumou 161 378 791 Sk, ktoré bolo hradené formou štátnej pomoci. Okrem toho boli organizované a realizované na rôznej úrovni

konferencie, semináre, čo zainteresovaných a prítomných nielen obohacovali, ale aj motivovali k ďalšiemu vzdelávaniu.

2.2.4. Hodnotenia pre zvýšenie počtu vzdelávania dospelých populácie

Osobitné hodnotenia pre zvýšenie počtu dospelých populácie na vzdelávaní neboli vykonané. Boli však prijaté politiky a opatrenia, ktoré sa prejavujú napr. v zabezpečení jednotnej metodiky získania hodnoverných údajov o účasti dospelých populácie na vzdelávaní, zainteresovaní zamestnávateľov, obcí, samosprávnych krajov a vzdelávacích inštitúcií do procesu vytvárania lokálnych partnerstiev so zámerom umožniť občanovi získať vzdelanie kedykoľvek, keď si jeho situácia na trhu práce vyžiada doplnenie, rozšírenie alebo zmenu kvalifikácie.

2.2.5 Zvláštne opatrenia pre špeciálne cieľové skupiny

Zvláštne opatrenia pre špeciálne cieľové skupiny nie sú vytvorené. Všetky osobitné cieľové skupiny sú v rámci vzdelávania dospelých sledované a podporované vo vzťahu k uplatneniu sa na trhu práce v rámci aktívnej politiky trhu práce.

2.2.6 Benčmarky pre účasť na vzdelávaní

Osobitné národné benčmarky nie sú stanovené, sleduje sa účasť 25-64 ročných na celoživotnom vzdelávaní (benchmark Európskej komisie).

2.3. Monitorovanie a hodnotenie programov a výsledky hodnotenia vzdelávania

2.3.1. Hodnotenie výsledkov programov vzdelávania dospelých a úspešnosti študujúcich

Výsledky programov vzdelávania a úspešnosť študujúcich vo väčšine vzdelávacích inštitúcií sú sledované, resp. hodnotené.

Najčastejšie sú používané tieto metódy hodnotenia:

- spätná väzba (dotazníky, záverečný hodnotiaci rozhovor),
- ročné hodnotiace správy o plnení úloh plánov výchovy a vzdelávania zamestnancov,
- výročné správy organizácií rezortu a odpočty kontraktov organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti jednotlivých rezortov,
- sledovanie umiestnenia sa absolventov vzdelávania dospelých na trhu práce po ukončení vzdelávania v obdobiach do 1 mesiaca, od 1 do 3 mesiacov, od 3 do 6 mesiacov a nad 6 mesiacov,
- štvrtročné, polročné a ročné vyhodnotenie kvantitatívnych finančných a fyzických ukazovateľov vzdelávania.

2.3.2 Nástroje a mechanizmy používané na hodnotenie a monitorovanie programov pre zabezpečenie ich kvality.

Najfrekvencovanejšími používanými metódami hodnotenia sú:

- spätná väzba (meranie spokojnosti účastníkov vzdelávania z hľadiska jeho obsahu, odbornej a prezentačnej úrovne a jeho organizačného zabezpečenia formou dotazníkov, príp. záverečných hodnotiacich rozhovorov),
- meranie spokojnosti zamestnávateľov formou dotazníkov, osobným stretnutím s organizačnými garantmi programov vzdelávania,
- hodnotenie účinnosti vzdelávania porovnaním schopnosti zamestnanca plniť úlohy pred a po absolvovaní vzdelávania,
- hodnotenie prínosu vzdelávania pre odborný rast a kariérny postup účastníkov vzdelávania,
- overovanie získaných vedomostí (ústne skúšky, písomné skúšky).

2.3.3 Použitie výsledkov hodnotenia vzdelávania pri príprave

- legislatívy,
- formulácií koncepcií, stratégií a politiky
- vzdelávacích programov

2.3.4 Stanovenie benčmarkov (ukazovateľov/ciel'ov) vo vzťahu k výstupom vzdelávania dospelých

Benčmarky vo vzťahu k výstupom vzdelávania sa nestanovujú, s výnimkou stanovených monitorovacích ukazovateľov pri realizácii vzdelávacích programov spolufinancovaných Európskym sociálnym fondom.

2.4. Vzdelávatelia dospelých/facilitátori, ich postavenie a vzdelávanie

2.4.1. Kvalifikácia vzdelávateľov dospelých

Na národnej úrovni nie je legislatívou stanovená požadovaná kvalifikácia na vzdelávateľov dospelých. Vo všeobecnosti je základnou požiadavkou vysokoškolské vzdelanie v oblasti, ktorú vzdelávatelia prednášajú, prax v tejto oblasti a lektorské zručnosti. V Slovenskej republike pôsobia dve skupiny vzdelávateľov a to externí a interní vzdelávatelia. Interní vzdelávatelia vo formálnom subsysteme vzdelávania majú také isté postavenie a požiadavku na vzdelanie, ako učitelia v škole. Externí vzdelávatelia, odborníci z praxe, v prevažnej miere majú vysokoškolské vzdelanie v danej oblasti.

V Slovenskej republike vo formálnom subsystéme vzdelávania a na troch univerzitách je možné získať vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa pre vzdelávateľov dospelých a to v študijnom programe (odbore) andragogika. Okrem toho Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých Slovenskej republiky organizuje a realizuje pre vzdelávateľov dospelých certifikovaný kurz lektorov. Lektorské zručnosti vzdelávateľa dospelých môžu získať aj absolvovaním akreditovaného kurzu lektorských zručností v rôznych vzdelávacích inštitúciách.

Vzdelávacie inštitúcie vzdelávateľov dospelých do kurzov okrem vlastných požiadaviek na stupeň a odbor vzdelania vyberajú aj na základe predchádzajúcich hodnotení.

Niektoré rezorty (ministerstvá) majú svoje vlastné požiadavky pre kvalifikáciu vzdelávateľov. Závisia od obsahu vzdelávania, zamerania, úrovne obsahu programu, cieľovej skupiny, profilu absolventa apod.

Vzdelávacie inštitúcie a ostatné pracoviská v *rezorte vnútra*, ktoré zabezpečujú ďalšie vzdelávanie cieľových skupín vyžadujú od vzdelávateľov vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa príslušného odborného zamerania podľa zamerania vzdelávacieho programu, odbornú prax (najmenej trojročnú), osobitnú odbornú spôsobilosť a spravidla aj doplňujúce pedagogické vzdelanie. Pre začínajúcich vzdelávateľov pôsobiacich v Inštitúte pre verejnú správu, ktorí spĺňajú požadované vysokoškolské vzdelanie v odbore, ale chýba im doplňujúce pedagogické vzdelanie, organizuje inštitút metodickú prípravu. Osobitné požiadavky na vzdelávateľov sa pripravujú pre vzdelávacie aktivity uskutočňované v rámci medzinárodného vzdelávacieho projektu Európska policajná vysoká škola (CEPOL). V najbližšej budúcnosti sa bude požadovať od vzdelávateľov absolvovanie špeciálneho vzdelávacieho programu pripraveného CEPOLom, tzv. „Školenie školiteľov“.

Požadovaná kvalifikácia vzdelávateľov v *rezorte obrany* je definovaná nasledovne: vysokoškolské vzdelanie, odbornosť, rétorické a komunikačné zručnosti. Predovšetkým tu pôsobia interní lektori ministerstva, kvalifikovaní experti, odborníci, štátni zamestnanci, profesionálni vojaci generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej republiky. Zdokonaľovanie vzdelávateľov je zabezpečené kurzom lektorských zručností, odbornými seminármi a školeniami.

Vzdelávateľia dospelých v *rezorte zdravotníctva* musia mať nasledovnú kvalifikáciu:

- vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v príslušnom odbore a odbornú prax,
- špecializáciu v príslušnom odbore a prax v špecializačnom odbore,
- certifikačnú prípravu v konkrétnej certifikovanej pracovnej činnosti a prax v certifikovanej pracovnej činnosti.

Všetky tieto požiadavky na kvalifikáciu vzdelávateľov musia platiť súčasne.

V *rezorte spravodlivosti* nie je stanovené, aké vzdelanie by mali vzdelávateľia mať, prevažuje však vysokoškolské vzdelanie II. stupňa, prípadne pedagogické vzdelanie. Mali by mať teda vzdelanie primerané účelu a povahe prednášaného učiva. Ministerstvo spravodlivosti SR podporuje a zabezpečuje vzdelávanie zamestnancov ministerstva a rezortu a sudcov za účasti domácich expertov (lektorov z Najvyššieho súdu SR, z Ministerstva spravodlivosti SR, príp. iných ministerstiev a pod.) a zahraničných expertov (lektorov z Rady Európy, Deutsche Stiftung, ABA CEELI – Americká komora právnikov). Vzdelávanie podporuje aj súkromný sektor a to napr. štipendijnými programami pre mladých vedúcich pracovníkov z krajín strednej a východnej Európy organizované Nadáciou Roberta Boscha

alebo vzdelávací kurz v oblasti medzinárodného kriminálneho práva organizovaný v rámci projektu ETHICS, ktorý organizuje Európsky univerzitný inštitút.

V rezorte kultúry nie sú stanovené kvalifikačné kritériá pre vzdelávateľov dospelých. Organizátori vzdelávania sa orientuje na najlepších odborníkov a renomovaných špecialistov v danom odbore.

Štatistika v oblasti ďalšieho vzdelávania, ktorú pre ministerstvo školstva pripravuje Ústav informácií a prognóz školstva ukazuje v rokoch 2002 - 2006 nasledovné zloženie vzdelávateľov dospelých podľa stupňa vzdelania:

Tabuľka č. 30: Kvalifikačná štruktúra vzdelávateľov dospelých vyjadrená v percentách

Stupeň vzdelania	Rok				
	2002	2003	2004	2005	2006
Vyučení v odbore	8,38	4,56	4,98	3,98	3,15
Stredoškolské vzdelanie s maturitou	13,16	10,01	14,00	8,62	7,91
Vysokoškolské vzdelanie	78,46	85,43	81,03	87,40	88,94

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva, 2008

3. Výskum, inovácie, dobrá prax

3.1. Výskum v oblasti vzdelávania dospelých

Problematika vzdelávania dospelých vo výskume a vývoji bola realizovaná prostredníctvom štátnych programov výskumu a vývoja, v riešení výskumných úloh a projektov, na ktoré je možné čerpať zdroje Európskej únie, ako aj v riešení projektov financovaných z grantov poskytovaných ministerstvom školstva v rámci schém Kultúrno-edukačná grantová agentúra (KEGA) a Vedecká grantová agentúra (VEGA).

3.1.1. Kľúčové štúdie, ktoré boli vykonané najviac za 5 rokov dozadu v oblasti vzdelávania dospelých

A.

Problematikou vzdelávania dospelých (okrem iných oblastí) sa zaoberal aj štátny program výskumu a vývoja „*Rozvoj osobnosti a talentu mladých zamestnancov a doktorandov výskumu a vývoja do 35 rokov (MZDVV)*“. Program vychádzal zo snahy zabezpečiť komplexný rozvoj osobnosti, zlepšiť pracovné a sociálne podmienky MZDVV, zapojiť ich výraznejšie do samostatnej vedecko-výskumnej práce a vytvoriť podmienky pre tvorbu vedeckej kariéry podporovaním aktívnej mobility MZDVV, zlepšovaním postavenia vedy a techniky v spoločnosti a zlepšovaním pracovných podmienok.

Výskumné štúdie boli predovšetkým zamerané na to, ako:

- Využiť intelektuálny potenciál mladej generácie umožnením realizácie vynikajúcich projektov.
- Vytvárať podmienky na vznik a rozvoj spoločných vedeckovýskumných pracovísk.
- Dosiahnuť lepšie uspokojovanie ambícií mladých ľudí vo výskume zlepšením starostlivosti o výchovu, pracovných podmienok počas výskumnej práce a budovaním vedeckej kariéry.
- Priblížiť sa počtom doktorandov k úrovni vyspelých európskych štátov.

V uvedenom programe výskumu a vývoja bol riešený projekt *Skvalitnenie vzdelanostnej úrovne tvorivých - kreatívnych zamestnancov priemyslu, výskum nových metodológií, rozvoj využitia experimentálnych, diagnostických a simulačných metód v materiálnej diagnostike a konštrukcii pre potreby priemyselnej praxe, zabezpečujúcich zvýšenie konkurencieschopnosti strojárskeho a elektrotechnického priemyslu.*

Predmetom riešenia projektu bol výskum prístupov k teoretickej, praktickej a vedeckej príprave tvorivých zamestnancov pre priemysel, inovácia teoretickej a praktickej prípravy kvalifikovaných zamestnancov. V rámci riešenia projektu v roku 2006 pokračovalo budovanie špičkových výskumno-vývojových pracovísk pre doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov. V roku 2006 pracovali na projekte, resp. využívali pracoviská a poznatky získané pri jeho riešení tridsať doktorandi a postdoktorandi a šiesti študenti a pre jednotlivé pracoviská boli zakúpené 3 špičkové prístroje. Počas riešenia tohto projektu boli organizované odborné školenia, kurzy a prednášky pre študentov, doktorandov a výskumných pracovníkov. Od roku 2004 bolo do riešenia projektu zapojených spolu 72 študentov doktorandského štúdia a realizoval sa aj graduačný rast ďalších pracovníkov.

B.

V roku 2007 bola vypracovaná štúdia „Vytvorenie a podpora špecifických modulov vzdelávania pre malé a stredné podniky“, ktorá bola prerokovaná a vzatá na vedomie Poradou vedenia ministerstva školstva v marci 2007 v súlade s plnením úlohy C,22 : „vytvoriť a podporovať špecifické moduly vzdelávania pre MSP v spolupráci s univerzitami, CTT a VYCEN“ z prioritných úloh ministerstva na roky 2006-2010.

Spolupráca vysokých škôl s priemyslom nemala takú dynamiku ako by bola potrebná. Dôvodov bolo viac, ale zo systémových boli to najmä tieto:

- Vysoké školy vstúpili do trhových podmienok, ale nemali vybudované marketingové útvary.
- V súčasnosti priemysel požaduje dodávky služieb „na kľúč“. Vysoké školy nemajú realizačné útvary pre aplikáciu výsledkov výskumu a vysokoškolskí učitelia a vedeckí pracovníci nemajú dostatočné podmienky a priestor pre dotiahnutie získaných výsledkov z výskumnej činnosti do realizačnej podoby,
- Vysoké školy v minulosti spolupracovali najmä s veľkými podnikmi. V súčasnosti bolo potrebné hľadať metódy spolupráce s malými a strednými podnikmi, analyzovať ich potreby v regióne, kumulovať ich požiadavky, agregovať záujmy pre vzdelávacie aktivity a výskum. Zvlášť je potrebné hľadať komunikáciu s inovačnými, projekčnými a poradenskými podnikmi, v ktorých majú vysoké školy veľký priestor pre spoluprácu.

Záverečná štúdia na základe analýzy problémov obsahovala návrhy špecifických modulov vzdelávania na vysokých školách. Materiál bol využitý pri tvorbe koncepčných a legislatívnych materiálov v oblasti vzdelávania dospelých príslušnými odbornými útvarmi Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

C.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky dňa 24.11.199 stanovilo Akadémii Policajného zboru v Bratislave uskutočniť výskum zameraný na náplň služobnej činnosti policajtov pôsobiacich vo výkone služby s kvalifikačným predpokladom vysokoškolského vzdelania s cieľom dopracovania profesiogramov týchto funkcií a úpravy profilu absolventa Akadémie Policajného zboru pre vybrané zamerania v študijnom odbore bezpečnostné služby. Projekt vedecko-výskumnej úlohy bol schválený oponentúrou vo februári 2000. V priebehu riešenia projektu boli vytvorené hypotetické modely profesijných požiadaviek na činnosti policajných manažérov, ktoré sa overovali v rámci empirického výskumu na škále hodnotenia významnosti a častosti výskytu v policajnej praxi. Záverečná správa bola v apríli 2002 úspešne obhájená.

Zostavené modely profesijných činností a intelektuálnych spôsobilostí, návykov a zručností pre pracovnú pozíciu policajný manažér boli výskumom verifikované. Na ich základe boli vymedzené typické a rozhodujúce činnosti policajných manažérov v rovine všeobecných požiadaviek, ale aj v rovine požiadaviek vo vybraných študijných zameraniach ako východisko na dopracovanie ich profesiogramov. Na základe výsledkov výskumu bol vypracovaný návrh úpravy profilu absolventa magisterského štúdia v študijnom odbore bezpečnostné služby pre vybrané študijné zamerania.

D.

Na Materiálovo-technologickej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave je v rokoch 2006 – 2008 riešený projekt KEGA „Východiská hodnotenia a vhodné metódy pre prax pri vyučovaní manažérskych predmetov“, zameraný na porovnanie metód využívaných pri hodnotení a odporúčaní pre hodnotenie pri vyučovaní manažérskych predmetov. Zameriava sa na hodnotiace procesy, ktoré ovplyvňujú alebo hodnotia výučbu ako aj spôsoby určenia kvalít, spôsobilostí a výkonov preukazovaných študentmi a vyučovacím programom. Dôraz je kladený na informatívnu a korektívnu stránku hodnotenia a ich úlohu pri zlepšovaní kvality a efektívnosti vyučovania manažérskych predmetov. Výsledky tohto výskumu budú v určitej miere využiteľné aj pri hodnotení vzdelávania dospelých.

Kľúčové štúdie vypracované na Ústave inžinierskej pedagogiky a humanitných vied:

- Zavedenie predmetu “Kvalita školy” do učebného plánu doplňujúceho pedagogického štúdia a experimentálne overenie výučby predmetu Kvalita školy (KEGA 3/2380/04).
- Inovácia doplňujúceho pedagogického štúdia učiteľov odborných predmetov stredných škôl (KEGA 3/0212/02).
- Dominantné determinanty inžinierskej pedagogiky a jej úlohy po vstupe SR do EU (VEGA 1/2531/05).

Kľúčové výsledky boli publikované na domácich a zahraničných konferenciách orientovaných na vzdelávanie dospelých a prípravu učiteľov technických predmetov, ako aj v odborných časopisoch (Academia, Aula, Technológia vzdelávania), tiež v záverečných správach, ktoré boli úspešne obhájené.

Experimentálne zistené výsledky pri zavádzaní nových predmetov ako aj metód a foriem vyučovania boli operatívne implantované do praxe jednotlivých vzdelávacích programov.

E.

Významným pre vzdelávanie dospelých bolo riešenie národného projektu „Tvorba, rozvoj a implementácia otvoreného systému celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike pre potreby trhu práce“, ktorý bol financovaný z prostriedkov ESF a na základe uzavretej výzvy a rozhodnutia ministerstva školstva ho (ako zrkadlový v rámci SOP a JPD Bratislava 3) riešila priamo riadená organizácia rezortu školstva Academia Istropolitana v rokoch 2004-2007.

Cieľom projektu bolo na základe analýz 4 hlavných oblastí vypracovať a predložiť na realizáciu základné politické prístupy k vytvoreniu systému celoživotného vzdelávania. V projekte boli riešené 4 samostatné úlohy:

- Tvorba a zavedenie záväznej koncepcie monitorovania, prieskumu a dizajnu vzdelávacích potrieb
- Vytvorenie a zavedenie systému riadenia kvality a certifikácie vzdelávacích ustanovizní a programov
- Tvorba a zavedenie horizontálnej a vertikálnej priestupnosti s formálnym vzdelávacím systémom pomocou zavedenia kreditov
- Tvorba systému financovania ďalšieho vzdelávania.

V každej samostatnej úlohe boli riešené čiastkové úlohy, postup začínal analýzou aktuálneho stavu v predmetnej oblasti a nasledoval návrh postupu a pravidiel pre implementáciu záverov, ktoré vyústili do návrhu legislatívneho opatrenie pre predmetnú oblasť samostatnej úlohy.

Výsledky riešenia boli priebežne využívané pri vypracovaní národnej Stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva ako aj pri vypracovaní návrhu novej legislatívy pre celoživotné vzdelávanie.

3.2. Inovácie a príklady dobrej praxe

V tejto časti uvádzame výber

- a) V priebehu rokov 2005 – 2007 vznikli zatiaľ na 3 vysokých školách v SR 4 vzdelávacie pracoviská zapojené do siete VYCEN (sú to kooperačné pracoviská, vytvárané najmä mladými ľuďmi – doktorandmi, ktorých hlavnou úlohou je zabezpečiť kvalitné riešenie rozvojových problémov klientov v oblasti výskumu a vývoja, aplikácie nových poznatkov a inovácií do reálneho života:
 - Centrum rozvoja doktorandov (CRD) na Ekonomickej fakulte UMB v Banskej Bystrici
 - Stredisko pre transformáciu, aplikáciu a rozvoj (S.T.A.R.) na Drevárskej fakulte TU vo Zvolene,
 - Centrum výskumu a transferu poznatkov (CVTP) na Fakulte prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov ŽU v Žiline,
 - Centrála siete VYCEN, Vedecko-technologický park Žilina, ktorý poskytuje centrálny spoločné služby (správa databáz, školenia a poradenstvo – v oblasti podnikania, projektového manažmentu, Európskej únie, podporných programov a financovania, prezentácia, technická podpora)
- b) Na Žilinskej univerzite v Žiline sa realizuje v rokoch 2007 – 2008 projekt zameraný na vzdelávanie riadiacich pracovníkov MSP v oblasti tvorby projektov pre APVV, RP EÚ, CIP, manažmentu a ekonomiky,
- c) Na Žilinskej univerzite sa začal v roku 2007 realizovať projekt zameraný na podporu tvorby a vyhľadávania tém a školiacich pracovísk v MSP pre doktorandské a postdoktorandské vzdelávanie
- d) V rámci implementácie udržateľného a multifunkčného agropotravinárstva v MP sa pri Fakulte agrobiológií a potravinových zdrojov SPU v Nitre od roku 2005 realizuje vzdelávacie modul č. 1 „Ekologizácia poľnohospodárstva“, v nasledujúcich rokoch sa začnú realizovať aj ďalšie vzdelávacie moduly.
- e) Memorandum o spolupráci pri realizácii pilotného projektu „Dokončenie základnej školy“ uzavreté medzi Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvom školstva SR v decembri 2004 a memorandum uzatvorené tými istými subjektmi v septembri 2006 pod názvom „Vzdelávanie a príprava pre trh práce a zamestnanecká prax“, ktorého cieľom je umožniť uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie získať základné vzdelanie, dokončenie štúdia na strednej odbornej škole alebo strednom odbornom učilišti, získať sociálnych zručností a získať nadväzujúcich zručností.

f)

Na základe Protokolu o francúzsko-slovenskom partnerstve a spolupráci v odbornom vzdelávaní (PSA Peugeot-Citroen) bolo v roku 2005 vytvorená pracovná skupina zložená zo zástupcov Ministerstva školstva Slovenskej republiky, Ministerstva školstva Francúzskej republiky, PSA Peugeot –Citroen, vysokých a stredných škôl SR. Úlohou pracovnej skupiny bolo založenie jednotného subjektu pre ďalšie vzdelávanie v odbornom vzdelávaní. Projekt jeho vytvorenia predložila francúzska strana, personálne zabezpečenie podľa národnej legislatívy spočívalo na slovenských školách.

Predmetom rokovaní pracovnej skupiny a od roku 2007 aj Riadiaceho výboru, ktorý bol na základe zmluvy o partnerstve vytvorený, boli návrhy na riešenie čiastkových problémov fungovania tzv. „kampusu povolání“ pre ďalšie odborné vzdelávanie, príprava dohody zainteresovaných subjektov SR (Strojnícka fakulta Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a 4 stredné odborné školy – 1 v Bratislave a 3 v Trnave), ktoré budú zabezpečovať činnosť nového subjektu od 1. 1. 2008. Počas rokov 2006-2007 sa riešili otázky právneho postavenia nového subjektu, finančné toky zabezpečujúce jeho činnosť, programová skladba vzdelávania, vzájomné vzťahy subjektov, ktoré nový subjekt vytvorili. Na základe projektu, ktorý predložila francúzska strana a súhlasu Ministerstva školstva SR v spolupráci so zapojenými školami bolo preškolených a validovaných 23 učiteľov, ktorí budú lektorský pôsobiť v novom subjekte. Školám poskytla francúzska strana aj potrebné technické a prístrojové vybavenie. Riadiacou jednotkou je pracovisko Strojníckej fakulty STU v Bratislave.

g)

Na základe výzvy Ministerstva školstva SR v roku 2006 v rámci Sektorového operačného programu Ľudské zdroje (SOP) a Jednotného programového dokumentu (JPD) Bratislava 3 pre aktivitu č. 6 bolo schválených spolu 7 projektov (6 pre SOP, 1 pre JPD), ktoré sú zamerané na problematiku učiacich sa regiónov. Riešitelia projektov počas plnenia cieľov projektov a podmienok výzvy vytvárajú partnerstvá a siete, ktorých úlohou je spolupráca na rozvoji celoživotného vzdelávania v príslušnom regióne. Vytvárajú sa tak regionálne štruktúry pre riešenie konkrétnych problémov, predpoklady pre koordináciu aktivít zameraných na celoživotné vzdelávanie podľa potreby regiónov, partnerov, územnej samosprávy. Projekty sú financované prevažne zo zdrojov EÚ.

4. Gramotnosť dospelých (pre trh práce)

4.1. Definícia gramotnosti

Základná gramotnosť človeka je definovaná ako schopnosť čítať, písať, počítať, aktívne sa zúčastňovať verbálnej a písomnej komunikácie. Slovenská republika v oblasti základnej gramotnosti nemá problémy.

Predpoklady pre zabezpečenie základnej gramotnosti dospelých sú vytvorené prostredníctvom čl. 42 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorej má každý právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možností spoločnosti aj na vysokých školách. Získanie základnej gramotnosti (dospelých) umožňuje ustanovenie § 60 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, podľa ktorého pre občanov, ktorí nezískali základné vzdelanie, môže základná škola alebo stredná škola organizovať kurzy pre získanie základného vzdelania.

Rozvoj elektronickej komunikácie postavil pred človeka nové úlohy a vyžaduje od neho predovšetkým schopnosť používať informačné metódy a technológie pri získavaní informácií z moderných informačných systémov. Tieto schopnosti sa označujú ako druhá, resp. počítačová gramotnosť. Slovenská republika postupne zvyšuje úroveň počítačovej gramotnosti, postupne sa približuje úrovni vyspelých krajín sveta. Široké možnosti poskytujú v tomto smere vzdelávacie programy, ktoré sú financované z prostriedkov Európskej únie v rámci viacerých operačných programov.

Informačná spoločnosť je charakterizovaná aj ako vedomostná. Strategickým základom existencie v informačnej spoločnosti sa stáva „mať informácie“ a existenčnou je teda schopnosť identifikovať a získať ich, intelektuálne spracovať, efektívne ich využiť a zhodnocovať. A to nie je možné bez čitateľskej gramotnosti na vysokej úrovni.

Medzi kompetencie informačne gramotného človeka patrí:

- **technologická gramotnosť** (súvisí so schopnosťou pracovať s technológiami a aktívne ich využívať, ako aj konštruovať prostredníctvom týchto zručností nové zdroje na nových médiách),
- **sieťová gramotnosť** (ktorá obsahuje schopnosti pracovať v sieťovom prostredí, pracovať s vyhľadávacími nástrojmi),
- **bibliografická gramotnosť** – schopnosť prieskumu v sekundárnych zdrojoch a vyhľadávania primárnych zdrojov prostredníctvom sekundárnych zdrojov,
- **mediálna gramotnosť** – schopnosť využívania zdrojov rozličných formátov a médií, hodnotenia mediálnych obsahov, ale i schopnosti mediálnej kreativity ako aktívnej tvorby médií, prezentácií a mediálnych obsahov,
- **globálna gramotnosť** – schopnosť využívať informačné zdroje zo zahraničia a adekvátne komunikovať odborné informácie so zahraničnou odbornou verejnosťou, participovať v medzinárodnej odbornej komunikácii a medzinárodnom vedeckom výskume,
- **komunikačná gramotnosť** v zmysle schopností aktívne a adekvátnou formou komunikovať a prezentovať informácie,

- **kultúrna gramotnosť** – zahŕňa zručnosti a schopnosti potrebné pre život v dnešnej spoločnosti, napr. vodičské schopnosti, ovládanie spotrebnej elektroniky, automatov, orientáciu v urbanistickom prostredí.

Uvedené aspekty gramotnosti považuje Slovenská republika za rovnako dôležité pre zvýšenie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky.

4.2. Nové politiky prijaté a implementované v oblasti gramotnosti

K novým trendom vzdelávania vo všetkých rezortoch, ale aj v širšom kontexte môžeme zaradiť vzdelávanie na získanie zručností vo využívaní informačných a komunikačných technológií. V sledovanom období sa výrazne zvýšil počet ponúk vzdelávania orientovaných na počítačovú gramotnosť. Konceptné a strategické materiály na národnej a rezortnej úrovni tento trend podporujú a zdôrazňujú.

4.3. Príklady efektívnej praxe a inovačných programov ku gramotnosti

V rokoch 2004/2005 a 2005/2006 sa v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR vo vybraných okresoch realizoval pilotný projekt „Dokončenie základnej školy“, ktorý bol zameraný na overenie nových aktívnych opatrení na trhu práce s cieľom umožniť dokončenie základného vzdelania a uľahčenie vstupu alebo návratu na trh práce tým uchádzačom o zamestnanie, ktorí boli z dôvodu nedostatočného alebo žiadneho vzdelania nezamestnateľní. Obsahom tohto pilotného projektu bola výučba podľa experimentálnych učebných osnov zohľadňujúcich individuálne kvalifikačné požiadavky pracovných miest najmä na regionálnom trhu práce.

I. etapa – školský rok 2004/2005:

Na projekt boli vyčerpané finančné prostriedky vo výške 4 350 506 Sk (z kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a z kapitoly Ministerstva školstva SR).

Počet frekventantov zapojených do projektu bolo 140. Počet frekventantov, ktorí úspešne ukončili projekt: 90

II. etapa - školský rok 2005/2006:

Na projekt boli vyčerpané finančné prostriedky vo výške 4 367 223 Sk (z kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva školstva SR)

Počet frekventantov zapojených do projektu bol 126. Počet frekventantov, ktorí úspešne ukončili projekt: 86

Pilotný projekt bol ukončený 30. júna 2006. Po realizovaní pilotného projektu sa pristúpilo k jeho celoplošnej realizácii v rámci Národného projektu IIIa Vzdelávanie a príprava pre trh práce a zamestnanecká prax, ktorý bol doplnený o aktivitu dokončenia štúdia na strednej odbornej škole alebo na strednom odbornom učilišti.

V rámci rezortu *Ministerstva práce a sociálnych vecí SR* možno hovoriť aj o potrebe „novej gramotnosti“ v súvislosti s uplatnením sa zamestnancov a nezamestnaných na trhu práce, a to predovšetkým u špecifických cieľových skupín, ako sú: zamestnanci v seniorskom

veku, dlhodobo nezamestnaní, ženy nastupujúce do zamestnania po materskej (rodičovskej) dovolenke, osoby so zdravotným postihnutím, ťažko zdravotne postihnuté osoby, osoby s neukončeným základným vzdelaním, osoby po výkone trestu atď. „Nová gramotnosť“ tvorí základ obsahovej náplne vzdelávacích programov pre uvedené cieľové skupiny. V rezorte Ministerstva vnútra SR bolo implementovaných viacero trendov v získavaní kvalifikácie (cieľové skupiny príslušníci Policajného zboru a príslušníci Hasičského a záchranného zboru) a u všetkých cieľových skupín príslušníkov a zamestnancov rezortu vo zvyšovaní a prehľbovaní kvalifikácie, t.j. v rozširovaní ich pracovnej kompetencie, využívaných ako nástroj na skvalitnenie výkonu štátnej služby, resp. výkonu prác vo verejnom záujme. Tieto trendy vznikali ako reakcia na nové výzvy spoločnosti, ktoré priamo súvisia s vývojom spoločensko-politickej situácie v krajine

K novým trendom patrí aj vzdelávanie zamerané na podporu reformy verejnej správy, vzdelávací program zameraný na pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti, zdokonaľovanie administratívnej štruktúry v oblasti migrácie a azylu z hľadiska členstva Slovenskej republiky v Európskej únii. Vzdelávacie programy zamerané na činnosti Policajného zboru v súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do schengenského priestoru, ako aj celý rad už citovaných špecializovaných vzdelávacích programov zameraných na viaceré činnosti jednotlivých služieb Policajného zboru. Uvedené aktivity sa realizovali z väčšej časti aj na základe už spomínaných projektov zameraných na čerpanie zahraničnej pomoci.

Medzi inovačné programy možno zaradiť aj systém povinného vzdelávania nadriadených a predstavených rezortu Ministerstva vnútra SR, prostredníctvom ktorého sa zabezpečuje vzdelávanie zamerané na získavanie ich manažérskych zručností. Účastníci získavajú manažérske zručnosti prostredníctvom rozličných vzdelávacích programov, ako napríklad základy manažmentu pre riadiacich pracovníkov, manažérske zručnosti, budovanie pracovného tímu, motivácia vlastná a motivácia podriadených, syndróm vyhorenia, problematika emocionálnej inteligencie a iné.

Za inovačné programy možno považovať aj špecializované vzdelávacie programy orientované na činnosť jednotlivých služieb Policajného zboru, ako aj viaceré programy zamerané na vzdelávanie príslušníkov Hasičského a záchranného zboru.

4.4. Politiky a programy, ktoré sa zameriavajú na zvyšovanie gramotnosti podľa pohlaví. Dôležitosť daná ženám a iným cieľovým skupinám

Rovnosť prístupu ku vzdelávaniu dospelých podľa pohlavia je zaručená Ústavou Slovenskej republiky. Účasť na programoch vzdelávania dospelých nie je obmedzovaná podľa pohlavia, ani podľa cieľovej skupiny.

V rámci činnosti Policajného zboru sa realizujú vzdelávacie programy zamerané na domáce násilie, osobitne na ženy ako obeť domáceho násillia, prípadne na obchodovanie so ženami.

4.5. Aktuálne programy zamerané na podporu zvýšenia gramotnosti

Ako už v predchádzajúcich bodoch bolo uvedené, Slovenská republika nemá problémy s úrovňou základnej gramotnosti. Úroveň počítačovej gramotnosti sa postupne zvyšuje prostredníctvom uskutočňovania širokej škály vzdelávacích aktivít. Tieto majú rôzny obsah a rozsah a sú realizované pre rôzne cieľové skupiny. Osobitné programy sú celonárodne zamerané na štátnych zamestnancov, učiteľov regionálneho školstva, seniari.

5. Očakávanie od CONFINTEA VI a budúce perspektívy vo vzdelávaní dospelých

5.1. Očakávané výsledky od CONFINTEA VI

Medzinárodná konferencia by mala priniesť námety na riešenie jednotného rámca hodnotenia vzdelávania dospelých v širokom spoločenskom kontexte a opätovne by mala zdôrazniť:

- význam, postavenie a možnosti vzdelávania dospelých pre rozvoj jednotlivcov, rodín, spoločností, národov a krajín v duchu ich tradícií a v nadväznosti na ich históriu,
- význam vzdelávania dospelých pre trvalo udržateľný rozvoj na celom svete.

Konferencia by mala postaviť hlavné ciele rozvoja vzdelávania dospelých v globálnom chápaní, ale aj rámcové námety pre jeho rozvoj v bližšom zameraní pre svetadiely/oblasti, krajiny.

Zároveň by mala konferencia priniesť námety vhodných postupov, ktorými by sa tieto ciele dali dosiahnuť; ich využitie, aplikácia zostane na rozhodnutí členských krajín.

5.2. Výsledky, závery, na ktoré bude vzdelávanie dospelých zamerané a budúce perspektívy pre rozvoj politik a praxe vo vzdelávaní dospelých

Na národnej úrovni sú perspektívnymi výzvami, ale aj cieľmi:

- príprava a akceptácia jednotlivca pre neustále sa meniaci trh práce a rozvoj kľúčových kompetencií jeho osobnosti (odborná príprava, jazyková príprava, využívanie informačných technológií),
- zvyšovanie významu neformálneho vzdelávania a informálneho učenia a ich prelínanie sa s formálnym vzdelávaním, hodnotenie kvality neformálneho vzdelávania vo vzťahu k uznávaniu výsledkov vzdelávania,
- väčšia diferenciacia cieľových skupín, väčšia zacielenosť vzdelávacích programov, silnejšie prepojenie obsahu vzdelávania s požiadavkami praxe, vyššia flexibilita vzdelávania,
- zvyšovanie motivácie zamestnancov, ale aj zamestnávateľov k účasti na vzdelávaní a jeho zabezpečovaní,
- rozširovanie informácií o možnostiach vzdelávať sa a uplatnení sa na trhu práce,
- podpora nových foriem vzdelávania postavených na využívaní moderných technológií s dôrazom na zvyšovanie aktivít/podielu učiaceho sa jednotlivca na tomto procese,
- uplatňovanie systémového prístupu k realizácii vzdelávania dospelých s cieľom dosiahnuť jeho vyššiu kvalitu a efektivitu,
- definícia postavenia vzdelávateľa dospelých, ich vzdelávanie, hodnotenie kvality ich činností, profesijný rast,
- dôraz na hodnotenie a uznávanie výsledkov vzdelávania, vytváranie národných kvalifikačných kritérií a ich prepojenie s medzinárodným uznávaním výsledkov vzdelávania (prenos kreditov),
- využívanie a podpora výmeny skúseností na báze intenzívnych kontaktov, ktoré umožňujú rôzne, už existujúce, programové štruktúry,
- zvyšovanie finančnej podpory pre vzdelávanie dospelých, diverzifikácia zdrojov.

Pramene:

Podklady o stave vzdelávania dospelých od roku 1997-2007 predložené príslušnými ministerstvami, vyššími územnými celkami a vysokými školami v SR. Bratislava, február 2008.

Štatistické údaje - zdroj Štatistický úrad Slovenskej republiky. www.statistics.sk

Informačný systém o ďalšom vzdelávaní v SR. Štatistické výstupy, roky 1999-2006. Ústav informácií a prognóz školstva. Bratislava 2007.

Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva. MŠ SR, Bratislava 2007.

Súčasná situácia v oblasti vzdelávania. In: Operačný program Vzdelávanie. Str. 23-47.

Ministerstvo školstva SR, Bratislava 2007.

Súčasná situácia v oblasti zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít. In: Operačný program zamestnanosť a sociálna inklúzia. Str. 10-22. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Bratislava 2007.

Vyhodnotenie aktívnej politiky trhu práce. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Bratislava. 2003, 2004, 2005, 2006, 1. polrok 2007. www.upsvar.sk